

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська»

Дієвість принципу навчити вчитися перекладу

Допущено до захисту «__» _____ 2020 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:

студ. групи ПРмз-91с

Гордієнко Катерина Олексіївна

Науковий керівник:

к.філол.н, проф.

Кобякова Ірина Карпівна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	Error! Bookmark not defined.
РОЗДІЛ 1 НАУКОВІ ПАРАДИГМИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ	Error! Bookmark not defined.
1.1 Методичні передумови навчання майбутніх перекладачів	Error! Bookmark not defined.
1.2 Навчання вчитися перекладу як педагогічна проблема.....	Error! Bookmark not defined.
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2 СИСТЕМА НАВЧАННЯ ВЧИТИСЯ ПЕРЕКЛАДУ	18
2.1 Дієвість методів навчання вчитися перекладу.....	18
2.2 Особливості підготовки перекладачів у навчальних закладах III—IV рівня акредитації.....	23
Висновки до розділу 2.....	27
РОЗДІЛ 3 ПЕРЕДУМОВИ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ	29
3.1 Діалог культур у процесі підготовки перекладачів.....	29
3.2 Педагогічні помилки методології навчання фахівців	37
Висновки до розділу 3	44
РОЗДІЛ 4 АПГРЕЙД ПРОГРАМ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ОСВІТИ	46
4.1 Еволюція сучасної критики процесу навчання перекладу	46
4.2 Соціалізація особистості засобами іншомовної освіти.....	55
Висновки до розділу 4.....	62
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	Error! Bookmark not defined.

ВСТУП

За умов стрімкого розвитку суспільства процес навчання вчитися перекладу є найважливішим аспектом соціалізації особистості у міжнародному просторі. Освіта виконує важливу роль у вихованні всебічно розвиненої людини. Вступаючи у загальнолюдський культурний простір, окрема особистість і цілий народ повинні володіти різними засобами міжнаціональних відносин. Відповідно, величезну роль відіграє володіння іноземними мовами.

Іноземна мова репрезентує нам величезну кількість засобів, за допомогою яких ми здатні виховати не лише освічену людину, а й особистість, яка має велику систему загальнолюдських цінностей, нове мислення й реалістичний погляд на сучасний світ. Викладач грає велику роль у передачі учням творчого досвіду емоційно-ціннісного ставлення людини до світу, у здатності інтегрувати найрізноманітніші відомості з різних сфер діяльності людини. Адже контакти між країнами стають тіснішими, тому знання іноземної мови та вміння нею користуватися значно збільшує своє значення. Діалог різних культур ставить завдання виховання особистості, яка буде здатна, та буде бажати брати участь у міжкультурній комунікації іноземною мовою. Важливо використовувати весь виховний потенціал іноземної мови, як міжпредметної дисципліни, оскільки вона сприяє залученню учнів до світової культури і, тим самим, на краще усвідомлення своєї власної культури.

Сьогодні одним із пріоритетних завдань державної політики України, яку покликана вирішувати й система освіти, є входження нашої держави у світове співтовариство. Представники Міністерства освіти та науки України описали проблему необхідності освітніх закладів, що не просто навчають, а й виховують громадян країни, які поглинули її цінності, історію та традиції. Однією зі сторін представленої проблеми є формування особистості, здатної й готової вступити у комунікацію з представниками інших культур та традицій,

тобто компетентної й філологічно-обізнаної особистості. Згідно загальним законодавчим документам у сфері освіти, правильне виховання у молоді методик володіння іноземними мовами – **актуальне** завдання, що стоїть перед сучасним освітнім закладом.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та аналізі освітніх парадигм та передумов навчання індивідуумів вчитися перекладу, опису сучасних методологій викладання іноземних мов, які використовує викладач під час навчання. Задля реалізації мети поставлено наступні **завдання**:

1) на основі міждисциплінарного аналізу філософської, культурологічної, соціологічної, психолого-педагогічної літератури розкрити зміст поняття "принцип навчити вчитися перекладу" та виявити специфіку його формування й розвитку на заняттях з іноземної мови;

2) спроектувати та апробувати концептуальну модель принципу навчання вчити перекладати у процесі паралельного вивчення іноземної мови; обґрунтувати педагогічні умови, що сприяють її ефективності;

3) виявити потенціал іноземних мов у навчальних закладах та роль викладача у формуванні вивчення перекладознавства.

У ході виконання завдань ми скористалися наступними **методами** та прийомами дослідження теоретичного та емпіричного матеріалу: аналізом педагогічної, філософської, та психологічної літератури з досліджуваного питання; аналізом освітніх стандартів, підручників, навчальних посібників та програм в контексті дослідження; узагальненням ідей, підходів, фактів відповідно до проблеми й мети дослідження; проектуванням; моделюванням.

Об'єкт дослідження – навчально-виховний процес у навчальному закладі.

Предмет дослідження – формування підходів навчання учнів вчитися перекладу у процесі вивчення іноземної мови.

Практичне значення одержаних результатів полягає у встановленні взаємозв'язку і взаємозалежності причин, напрямів, факторів і педагогічних умов організації процесу навчити учнів вчитися перекладу на заняттях з

іноземної мови. Результати дослідження стануть корисними для студентів-філологів, педагогів, дослідників педагогічної картини світу.

Структура кваліфікаційної роботи базується на поставленій меті та завданнях: вона складається зі змісту, вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел (60). Загальний обсяг роботи – 71 сторінки.

Принципи навчити вчитися перекладати розглядаються в дослідженнях багатьох педагогів та науковців, серед яких С. Швачко, І. Корунець, В. Коллер, Ю. Хаус, М. Снелл-Хорнбі. Більшість їх робіт присвячена саме аналізу дієвого викладання іноземної мови як допоміжного засобу для всебічної комунікації за будь-яких часів. Більшість із перелічених вважали суттєвою ознакою ефективного навчання особистості перекладу її універсальний підхід до складності різного типу аспектів перекладу, який демонструється в будь-яких проявах активності: все, що робить людина, як поводить, якими цінностями чи потребами мотивується її активність – можна оцінити з позиції професійної компетентності.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВІ ПАРАДИГМИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Методичні передумови навчання майбутніх перекладачів

У сучасному світі переклад виконує головну функцію у процесі міжкультурної комунікації, дозволяючи людству долати труднощі згідно акумулювання корисної та необхідної інформації, обсяг та різноманітність якої зростають швидкими темпами. Інформація є основою будь-якої комунікації як цілеспрямованого процесу, що відображає реальний світ й результати людської діяльності. Українське та зарубіжне перекладознавство розглядає переклад як форму міжкультурної комунікації та, орієнтуючись на культурний контекст, визначає культуру як складну систему, що складається з різних підсистем типу літератури, науки й технологій. Усвідомлення необхідності адекватного кодування та декодування смислів згідно конвенцій задіяної пари мов, доступних розумінню усіх учасників процесу міжкультурної комунікації, є визначальним для ефективного виконання перекладачем своїх обов'язків, а значить й для успішного міжкультурного діалогу.

Протягом багатьох століть свого становлення, перекладознавство базувалося на практиках перекладу Біблії й деякої кількості філософських та природничо-наукових праць, а пізніше – літературних творів. У перекладознавстві розуміння вченими терміну «переклад» у традиційному сенсі змінилося поряд з ростом популярності та розвитку культурології. Може скластися думка, якщо людина добре володіє двома або більше мовами, вона повинна так само добре володіти перекладом, проте це не завжди так. Насправді, правильне розуміння та передача тексту, скоріше, пов'язані з проблемами культурних відмінностей, ніж з мовними проблемами. Ніхто не

може впоратися з проблемами перекладу без виявлення найбільш яскравих відмінностей між двома культурами, дотичними при перекладі.

Різний спосіб життя, географія, історія, клімат, політичні, соціальні та економічні інститути, прийнята мораль, табу, – все це має свій вплив на мову. Отже, мова є дзеркалом культури, тому з'являються проблеми культурних відмінностей. Через такі відмінностей між культурами семантична еквівалентність у деякій мірі обмежена. Для культурно-зabarвлених лексичних одиниць та виразів неможливо знайти еквівалентів у культурі мови перекладу.

Величезне прагнення отримати роботу в найбільш затребуваною компанії призводить до серйозної конкурентоспроможності. Робота, приватні та ділові поїздки за кордон стали нормою для життя мільйонів молодих і перспективних людей. Якщо раніше термін «міжнародні відносини» застосовувався майже виключно до сфери міждержавних зв'язків, то сьогодні багато іноземних фірм стають основним об'єктом для боротьби між молодими фахівцями. На сьогоднішній день при рівних умовах, успіху досягає той, хто найбільш стійкий, цілеспрямований і має навички вільного спілкування мовою.

Теоретичні питання референції у міжмовному перекладі, що стосується когнітивних основ перекладацького процесу, розглядалися у зв'язку з культурологічною дистанцією, що виникає при сприйнятті текстів перекладачами минулих століть та сучасними перекладачами. Обраний ракурс аналізу висуває на перший план питання про співвіднесення картин світу перекладача та автора тексту-джерела. Названа диференціація картин світу перекладачів й авторів вихідних текстів недостатньо вивчена у перекладознавстві, внаслідок цього розгляд питання у контексті прагматики перекладу та його референціальних аспектів – складне завдання, яка вимагала від автора статті звернення до текстів переказів з декількох мов.

Об'єктом дослідження перекладу як одного із засобів вивчення іноземної мови є відповідність двох елементів, одиниць системи двох мов, що також безпосередньо пов'язане з проблемами загального та порівняльного мовознавства, про що неодноразово писали багато відомих науковців, зокрема,

С. Швачко, І. Корунець, В. Коллер, а також американський лінгвіст Ю. Найда, британський лінгвіст Дж. Кетфорд та інші. Таким чином, ми маємо справу з конкретними питаннями граматики, лексикології, фразеології, ідіоматики, синоніміки, лексикографії, стилістики конкретної мови [10, с. 23]. Глобалізація перетворює світ на єдиний простір, стираючи кордони й роблячи країни, навіть розташовані на різних континентах, взаємозалежними. Володіння іноземною мовою не випадково завжди вважалося престижним як у нашій країні, так й у інших.

Володіння глобальною мовою допомагає встановлювати особисті зв'язки на неформальних зустрічах без присутності перекладачів або сторонніх осіб, у туристичних поїздках або на міжнародних мистецьких заходах. Послуги перекладача не завжди доступні за необхідного моменту. У зв'язку з цим викладання іноземних мов та культур для широкої аудиторії відіграє незамінну роль. Цей спосіб допомагає забезпечити масштабну міжнародну комунікацію та співпрацю. Тому багато слухачів комерційних мовних курсів – це люди, які потребують знань іноземної мови для короткочасних робочих контактів з іноземними партнерами. Однак, на офіційних заходах, наприклад, зустрічі політиків на вищому рівні, необхідні більш глибокі та детальні знання мови й культури. Опанувати мову досконало або хоча б на досить високому рівні, який би дозволяв вести переговори у професійній сфері, не завжди можна досягти через трудомісткість та великі тимчасових витрати. Компетентний переклад та професійні рекомендації радників буде більш ефективним способом подолання міжкультурних бар'єрів. Мовні помилки поставлять у незручне становище високопоставлених політиків, а культурні помилки можуть завдати непоправної шкоди міжнародним відносинам.

Саме тому необхідно розвивати професійне сприйняття на слух та говоріння, за якість навчання якому, перш за все, відповідальний викладач. Предмет «Іноземна мова» відкритий для використання змісту різних галузей знань, змісту інших навчальних предметів [1, с. 33]. На сьогоднішній день відомо, що на переклад впливає культура вихідної мови та мови перекладу. У

такому випадку питання про те, як відповідати культурним нормам стає одним з найважливіших при виконанні самого перекладу. Перекладач повинен вирішити, які норми переважають. У таких випадках є дві основні перекладацькі стратегії: орієнтування на вихідну мову та на мову перекладу.

Проаналізувавши підходи та методики, можемо бачити, що характеристика процесу навчання вчитися перекладу мови включає в себе: критерії (сформованість знань про ступені розуміння, предмети та явища, їх властивості й форми існування, про які йдеться у джерелі, що буде перекладатися; сформованість на основі взаємодії із суспільством, ерудиції, екстралінгвістичних знань; прагнення до реалізації отриманих знань і навичок у активній творчій діяльності та спілкуванні), рівні (адаптивний, продуктивний,) та показники їх сформованості (адекватність, еквівалентність, усвідомленість, повнота, міцність знань; ступінь єдності емоцій та почуттів зі знаннями; яскравість спрямованості, активності і стійкості мотивації до активної перекладацької діяльності).

На сьогодні слід виділити особливий вид перекладу – соціальний переклад, покликаний здійснювати комунікацію між представниками влади на різних рівнях та особами з обмеженими можливостями. При цьому завдання соціального перекладача бачиться не тільки й не стільки у міжмовному посередництві, скільки у внутрімовній компетенції, оскільки мова йде про надання допомоги широкому спектру соціальних та правових питань, а також у здійсненні міжсеміотичного перекладу у разі роботи з людьми, що мають обмежені можливості здоров'я [60]. У сучасному суспільстві інституалізація соціального перекладу як особливого виду перекладацької діяльності та соціального перекладача як фахівця у цій галузі необхідна для успішного здійснення комунікації в соціально ускладненою середовищі. У першу чергу сучасне суспільство зазначає підвищену потребу усних перекладачів, які володіють певними юридичними знаннями, здатних виступати у якості консультантів у широкому спектрі соціальних питань. Це особливо актуально для країн, де до теперішнього часу ще не склався інститут соціальних

працівників. У зазначеному випадку цю функцію змушені прийняти на себе перекладачі – як професійні перекладачі, так й перекладачі-волонтери, не завжди мають досвід перекладу у соціальному середовищі. Відсутність у джерелі, що перекладається, однотипної відповідності для тієї чи іншої форми мови означає лише неможливість використовувати аналогічну форму або дослівний переклад. У нашій роботі візьмемо за основу класифікацію лінгвіста Д. Барабохи, яка, на нашу думку, найповніше розкриває наступні варіанти перекладів, що відкриті для використання у цьому випадку: [2, с. 30]:

1) нульовий переклад, коли безеквівалентна одиниця не перекладається, а значення конкретної граматичної одиниці опускається, граматичне значення у передається у висловлюванні за допомогою інших лексичних або граматичних засобів;

2) наближений переклад, який полягає у використанні граматичної одиниці мови, на яку перекладаємо, частково відповідної безеквівалентній граматичній одиниці іноземної мови. У сучасній англійській мові є граматичні конструкції, які не мають українського відповідника, якщо їх розглядати як одиницю граматичної будови. Для прикладу можна навести конструкції *The Complex Object*, *The Complex Subject* або *The Nominative Absolute*. Вони мають комплексне, нерозчленоване значення, що об'єднує ряд обставинних відносин. Проте, у певному висловлюванні можуть бути представлені лише один або два типи таких відносин, як тимчасових, причинно-наслідкових або умовних. Це дозволяє перевести будь-яку з цих конструкцій за допомогою відповідної української структури, використовуючи приблизний переклад;

3) трансформаційний переклад, який полягає у передачі значення безеквівалентної одиниці за допомогою однієї з граматичних трансформацій, що застосовуються поряд з лексичними трансформаціями у випадку опису процесу перекладу;

Сучасна теорія та методика навчання іноземним мовам розглядає численні складні проблеми, важливе місце серед яких займає вивчення лінгвістичних аспектів міжмовної мовленнєвої діяльності, яка й називається

перекладом. Лексика має велике значення під час процесу перекладу. Тож у рамках нашого дослідження розглянемо детальніше питання формування й розвитку лексичного запасу у процесі навчання вчитися перекладу, послідовним шляхом, починаючи з виховання учнів загальноосвітніх закладів. Сучасна парадигма шкільної мовної освіти ставить за мету розвиток комунікативної особистості, коли навчання орієнтоване не лише на засвоєння знань, а й на розвиток особистості учнів через їх діяльність та досвід [17, с. 58].

Головне питання у процесі опису фразеологічних відповідностей займає проблема перекладу значень фразеологічних одиниць. Їх семантика являє собою складний інформативний комплекс, який має як предметно-логічні, так й конотативні компоненти. Спираючись на наукові роботи британського дослідника Р. Коутса під час перекладу з точки зору вибору відповідності є найбільш важливими наступні компоненти [3, с. 243] :

- 1) переносний або образний компонент значення фразеологізму;
- 2) предметний компонент значення фразеологізму, що становить основу образу;
- 3) емоційний компонент значення фразеологізму;
- 4) стилістичний компонент значення фразеологізму;
- 5) національно-етнічний компонент значення фразеологізму.

У процесі перекладу автентичних та адаптованих текстів учні можуть використовувати такі прийоми для перекладу фразеологічних одиниць. По-перше, зберегти увесь комплекс значень одиниці, що перекладається, зберігаючи характерні риси ситуації та емоційний компонент [4, с. 224]. Важливо довести до свідомості учня сутність процесу перекладу й відучити його від звички механічно «перекладати» слова, фрази поза контекстом. Контекст – це мінімальне оточення, яке дозволяє однозначно зрозуміти ту чи іншу лексичну або граматичну одиницю. Слід проаналізувати форму слова та його контекст, що забезпечить свідомий пошук значення. На підставі формальних ознак проводиться аналіз структури пропозиції та морфології його елементів. При аналізі перекладу, роботи над помилками, викладач повинен

бути точний у виразах. Не можна говорити: «перекладіть це слово», якщо контекст не передбачає його абсолютну однозначність. Словник не може відобразити всі випадки контекстуально-ситуативної значення слова, тому що зустрічаються різні неповторні значення та кількість їх відтінків безмежна. Робота над словом у контексті залишається провідним прийомом його закріплення. Постійний та рівнозначний відповідник значень двох слів різних мов, яке не залежить від контексту, називається еквівалентом.

Таким чином, науковці, які займалися аналізом специфіки навчити вчитися перекладу схильні до думки, що у сучасному освітньому процесі необхідно створювати такі умови, які б природним чином сприяли зростанню самосвідомості учнів, максимально стимулювали їх ініціативу, самостійність, допомагали долати пасивність, громадянську безвідповідальність, апатію, байдужість та несамостійність мислення. Сучасну систему освіти складно уявити без постійного розвитку способів й методик навчання перекладу у кожному навчальному закладі. Завдяки іноземній мові, педагогічному підходу до формування самопізнання та самовираження особистості, наша держава зможе виховати освічене й толерантне суспільство. Лише коректне та планомірне проектування такого типу навчання, відповідне поставленим мовним цілям, умовам освітнього середовища, що починається з внутрішніх резервів й потенціалу учнів, дозволяє досягти мети. Успіх та позитивні результати освітнього процесу нашої країни залежать від опрацювання зарубіжного досвіду й правильного поєднання методик навчання вчитися перекладу.

1.2 Навчання вчитися перекладу як педагогічна проблема

Перекладацька компетенція – це складна у багатовимірній категорія, що включає всі ті кваліфікаційні характеристики, які дозволяють перекладачеві здійснювати акт міжмовної комунікації; здатність до «перекладацької» інтерпретації вихідного тексту; володіння технологією перекладу; знання норм мови перекладу; знання перекладацьких норм, що визначають вибір стратегії перекладу; знання норм даного стилю й жанру тексту. Індустрія перекладів у всьому світі за останнє десятиліття зросла в кілька разів. Змінився характер роботи перекладача та вимоги до нього. Для сучасного перекладацького процесу ключове значення має автоматизація. Програмні засоби широко застосовуються у сучасній індустрії перекладів та дозволяють повністю або частково автоматизувати розпізнавання мови й тексту; перетворити різні формати документів; витягувати терміни з тексту; управляти термінологією; створювати бази даних перекладів; аналізувати та перевіряти переклади. Володіння інформаційними технологіями та автоматизованими засобами перекладу є важливою складовою перекладацької компетенції, що включає у себе мовну, комунікативну, екстралінгвістичні, текстові та інші компетенції.

Професор лінгвістики з університету Південної Каліфорнії Стівена Крашена поділяє перекладацьку компетенцію на лінгвістичну, екстралінгвістичну, текстову, стратегічну, професійну та «компетенцію передачі» (*competencia de transferencia*), яку він описує як «уміння переходити з однієї мови на іншу, розуміти текст оригіналу й здатність відтворення його на іншій мові без втрати сенсу». Згідно його кваліфікації, «компетенція передачі» є основною компетенцією [46]. Центральна роль перекладача зумовлює його відповідальність за перекладацький процес. У зв'язку з тим, що предметом наших досліджень є процес перекладу, когнітивна природа якого визнається

сучасними вченими, включаючи нашу наукову позицію, виражену у концепції перекладацького простору, ми висунули припущення про те, що перекладач, націлений на породження якісного, у нашій концепції, гармонійного перекладу, усвідомлюючи наявність метафори у тексті оригіналу, робить певні інтелектуально-емоційні зусилля, спрямовані на транспонування метафори у текст перекладу.

Антропоцентричний характер еволюції теорії перекладу як системи знання у ретроспективі й перспективі дозволяє сформулювати деякі провідні принципи, які довгий час визначали й продовжують визначати її системний опис. Сучасний стан розвитку перекладознавства можна уявити крізь призму мовної особистості перекладача, у повній мірі відповідає ідеї антропоцентризму. Відповідно, варто узагальнити наявні на даний момент уявлення про сутність процесу перекладу, акцентуючи увагу на феномені мовної особистості перекладача у центральному понятті теорії та практики перекладу. Це означає, що, орієнтуючись у своїй вузькопрофесійній сфері та володіючи термінологією, такий фахівець повинен володіти знаннями граматики, лексики двох мов, знати у достатній мірі культуру обох народів, враховувати екстралінгвістичні аспекти тексту, що перекладається, вирішувати складні комплексні проблеми передачі не лише інформації, а й образності, недомовленості, безлічі різних відтінків мовних знаків оригіналу, що дозволяє оцінювати перекладацьку компетенцію як складне або навіть комплексне поняття [12].

Наше бачення існуючих дослідницьких парадигм можна охарактеризувати наступним чином. По-перше, мовна особистість перекладача знаходить відображення у такій системі понять, як мовна свідомість, мовна здатність, комунікативна потреба, комунікативна компетентність, перекладацьке мислення, перекладацький світогляд, перекладацька картина світу. По-друге, сукупність вищеназваних якостей мовної особистості у тій чи іншій мірі реалізується за різних підходів до розуміння процесу перекладу, що визначають стратегію й тактику перекладацької діяльності, шляхи постановки

конкретних перекладацьких завдань та досягнення оптимальних перекладацьких рішень. З усієї сукупності наявних підходів ми виокремили такі: лінгвоцентричний, комунікативний, функціонально-типологічний, когнітивний. Саме ці підходи, на наш погляд, визначають стан теорії та практики перекладацької діяльності на межі ХХ-ХХІ століть. Поряд з цими найважливішими параметрами, які підлягають аналізу з позицій кожного підходу, ми звертаємо особливу увагу на вичленовування одиниць перекладу та виявлення критеріїв оцінки якості перекладу [11, с. 206].

Зростаюча потреба в міжнародному обміні професійно значущою інформацією в сучасному світі сприяє розвитку дискурсивних практик професійного спілкування, що диктує необхідність посилення дискурсивної складової в підготовці фахівців різних напрямків. Як наслідок, в останні роки у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях спостерігається помітний інтерес до лінгводидактичного аспекту дискурс-аналізу. З'являються роботи, в яких акцентується лінгводидактична значимість дискурс-аналізу, підкреслюється, що він дозволяє учнем більш глибоко увійти в смислові тканини мовного висловлювання, розширює діапазон бачення, сприяє розвитку їх критичного мислення, дозволяє краще зрозуміти характерні для іншої культури цінності, переконання, норми поведінки [54]. при наявності ряду робіт, що звертаються до аналізу дискурсу з лінгводидактичних позицій, дискурсивна парадигма в навчанні перекладу у сфері професійного спілкування описана недостатньо, хоча у світлі реалій сучасного світу потреба навчання дискурсивним практикам міжкультурного професійного спілкування цілком очевидна. Дискурс-аналіз у навчанні перекладу в сфері професійного спілкування має особливу значущість, так як знання перекладачем характерних рис національних дискурсів, що функціонують в перекладацькому просторі, в значній мірі сприяє зняттю міжкультурних бар'єрів та досягненню взаєморозуміння в професійній взаємодії, опосередкованому перекладом. У цьому плані розпочата в рамках цього дослідження розробка методичної технології аналізу дискурсу з метою виявлення і інтерпретації важливих для міжкультурного професійного

спілкування особливостей риторичних традицій національних дискурсів, що контактують в перекладацькому просторі, представляється актуальною і має теоретичну і практичну значимість.

Висновки до розділу 1

У першому розділі магістерської роботи нами були проаналізовані системи перекладацького простору ментальності, когнітивної моделі, яка формується у свідомості перекладача та є галузевою структурою нелінійної конфігурації.

Переклад ми розуміємо як процес транспонування безлічі різнорідних смислів з однієї мови на іншу, з однієї культури до іншої. Цей процес відбувається за умов відкритого саморозвитку, що включає текст оригіналу, автора оригіналу, культуру автора оригіналу, перекладача, текст перекладу, культуру перекладача, реципієнта, картину світу кожного суб'єкта – автора, перекладача, реципієнта, їх інтенції, наміри, цінності, ідеї, світогляд тощо. Такий стан речей означає, що немає й не може бути однорідного, неподільного сенсу тексту оригіналу, немає й не може бути єдино правильного перекладу. Багатозначність вихідного тексту породжує багатозначність тексту перекладу, що також не є величиною постійною. Система, у якій протікає процес перекладу, умовно позначена як перекладацький простір.

Центром нелінійної конфігурації у процесі перекладу є текст оригіналу, де формується єдиний експліцитний зміст тексту – фактуальність. Навколо ядра утворюються ще два текстових поля – енергетичне й фактичне, де формуються емотивний та культурологічний сенси. Крім того, текстові поля пронизані ще трьома полями суб'єктів перекладацької комунікації – автора, перекладача, реципієнта. У кожному з них формується свій сенс: модальний, індивідуально-подібний, рефлексивний. Отже, сенс кожного з полів перекладацького простору, вимагає від перекладача істотних емоційних, інтелектуальних зусиль,

спрямованих на декодування вихідних смислів, їх подальше перекодування мовою та культурою реципієнта.

Як бачимо, способи навчання вчитися перекладу тексту полягають у виборі такого шляху передачі інформації, який призводить до готового перекладу інформації з адекватним впливом на одержувача. Відповідно до такої концепції, якісний переклад не є результатом точних словникових відповідностей (адекватності), він не обмежується пошуком міжмовних трансформацій (еквівалентності). Мета гармонійного перекладу полягає у тому, щоб іншомовний реципієнт сприйняв текст так само природно, як оригінал. Досягнення гармонійності концепції варто співвіднести з успішністю оволодіння перекладачем гармонійного перекладацького світогляду. У разі неуспішності має місце дисгармонія, що прирівнюється до перекладацьких помилок, похибок, невідповідностей.

РОЗДІЛ 2

СИСТЕМА НАВЧАННЯ ВЧИТИСЯ ПЕРЕКЛАДУ

2.1 Дієвість методів навчання вчитися перекладу

Соціальне життя особистості завжди полягало у спілкуванні, ланцюзі комунікативних подій, у які вона залучена. Будь-який акт людської думки – це внутрішнє спілкування з уявним або віртуальним. Дефіцит мовної культури обертається дефіцитом культури мислення, а нерідко й соціальної маргинальністю. Й навпаки, володіння різноманітними та ефективними стратегіями спілкування є ключем до суспільного успіху, підвищує самооцінку особистості, живить її соціальний оптимізм. З цієї причини рівень філологічної освіти країни – найвірніший індикатор рівня соціокультурного розвитку країни. Зв'язок між академічними вершинами філології та повсякденністю духовного життя пересічної людини опосередкований, багатоступеневий, але живий та нерозривний. Місія освіти вищого навчального закладу полягає у збереженні та розвитку ментальної культури народу, зокрема, читацької культури майбутніх поколінь. Досягнутий рівень читацької культури завжди був й залишається вкрай істотним показником особистісності, громадянськості та людяності особистості.

Рівень ефективності філологічної освіти не настільки зумовлений, як технічної, але тим більшої уваги до себе й турботи він вимагає. Кількісні та якісні прорахунки тут виявляються далеко не відразу, але на їх виправлення йде дуже багато часу. Междутем, стан філологічної науки в країні завжди виявляється симптоматичним показником благополуччя або неблагополуччя всієї гуманітарної науки. Вищий навчальний заклад у епоху загальної мобільності, глобального співробітництва та мережевої активності, стає центром міжкультурної комунікації. Для сучасної людини володіння декількома іноземними мовами є не видатною якістю, а соціальною нормою.

Тому у рамках прикладних філологічних досліджень фахівці все частіше звертаються до розробки ефективних методик вивчення мови. Філологія з її багатовіковим досвідом у цій галузі – ключ до прогресу не лише знань, а й практик людської взаємодії.

Особливу значущість має проблема перекладу. Переклад - це завжди діалог, взаємне «налаштування» двох взаємодіючих ментальних світів, крок назустріч. Будь-яка процедура передачі й розуміння сенсу у культурі є перекладом у широкому сенсі цього слова. Тому сучасна теорія та філософія перекладу приділяє особливу увагу антропологічним, семиотическим, комунікативним та медіальним процедурам, які задають координати роботи перекладача. Сьогодні проблема перекладу виходить на перший план не лише у питаннях філології та перекладацькій практиці. До неї з різним інструментарієм підступаються культурологи, що працюють із поняттям «картина світу», філософи, які намагаються встановити межі ідей, психологи, які прагнуть усвідомити вплив лінгвокультурних та дискурсивних факторів на ментальний світ людини. [8, с. 33].

Наприклад, філологія, що володіє великим інструментарієм верифікації, ідентифікації та аналітиці тексту, сьогодні володіє цінним експертним ресурсом стосовно аналізу мови й текстової продукції ЗМІ, медійного та мережевого контенту на предмет виявлення прихованих стратегій маніпуляції, ідеологічного тиску, політичних та інших провокацій, пропаганди насильства й ксенофобії. Філологічні підходи можуть стати ефективним інструментом захисту від різного роду експертних практик, що знаходять сьогодні застосування у судочинстві, рамках різних обвинувальних та викривальних кампаній у пресі й соціальних мережах.

Гуманітаризація освітнього процесу вже досить давно відома як практичне завдання, яка не вирішена й на сьогодні. Цей процес, як вид короткострокового поновлення, поставлений до одного ряду поряд з електрифікацією, технізацією, модернізацією, комп'ютеризацією. Однак сьогодні, коли йдуть посилені пошуки нової суб'єктивності, здійснюється

своєрідний перехід практичного завдання у дослідну проблему, перехід від практики до теорію. Подібний реверсивний рух не відповідає традиційній логіці наукового прогресу, але у випадку з гуманітарними науками (які ще чи то жартома, чи то всерйоз називають науками «неприродними») такий рух не відокремлюється.

За твердженням В. Мосіяшенка, актуальність перекладного методу полягає у тому, що для введення лексичної одиниці застосовується саме переклад. Коли всі учні мають одну рідну мову, цей метод дуже економічний. Він є основою свідомо-порівняльного підходу до навчання іншомовної лексики та виправдовує дозоване використання рідної мови при вивченні іноземної [16]. Мосіяшенко також підкреслює, що при застосуванні перекладного методу, потрібно уникати перенесення на слова іноземною мовою повного значення лексичної одиниці рідної мови. Тривале очікування результатів, невизначені форми впливу, безмежний змістовний матеріал та постійна робота налаштовують прагматиків та утилітаристів проти гуманітаріїв. За їх думкою, гуманітаристика стала мізерною сферою суспільного життя, її здали в утиль разом із зруйнованими ідеологічними догмами та різними історичними пережитками.

Згідно наукових досліджень А. Рацул, специфіка вивчення англійської мови відрізняється комунікативною, діалоговою спрямованістю, що зображується у формах занять, методах та підходах, серед яких [20, с. 149] :

- лінгвокультурний підхід до процесу навчання вчити перекладу, який притаманний майже всім закордонним мовним навчальним закладам. Комунікативним підходом користуються британські та американські мовні заклади Bell International, OISE, St. Giles International, Rennert Bilingual, NESE;

- інтенсивний підхід призначений для людей, пов'язаних з бізнесом, які мають намір опанувати конкретні мовні навички за короткий термін. Здебільшого, інтенсивного курсу досить для використання мови у професійній галузі: в діловому листуванні, при проведенні презентацій та телефонних переговорів;

– «прямий» (direct) підхід, відомий як підхід Берлиця, перший принцип якого полягає у повному виключенні рідної мови студента з процесу навчання. Мета – навчити студента думати іноземною мовою;

– діловий підхід передбачає вивчення іноземної мови у поєднанні з практикою спілкування у професійній області. Таку можливість надають мовні школи Нью-Йорка, Лондона, Сан-Франциско, Торонто та інших світових бізнес-центрів.

Останній (діловий) підхід активно розповсюджується серед української молоді. У 2015 році підприємець М. Могілко запустила сервіс LinguaTrip, який згодом потрапив до найбільшого акселератору в Кремнієвій долині (США) 500 Startups і отримав фінансування від американських інвесторів. Концепція цього проекту полягає у можливості навчання або проходження мовних курсів закордоном у більш ніж 20 країнах світу, доступності та економії часу на оформлення необхідної документації, а також у неймовірному досвіді міжкультурної комунікації у іншомовній країні, де компанія зможе також забезпечити адаптацію, допомогу в навчанні для україномовних студентів. Адже метою навчання іншомовній культурі є формування естетичного виховання (25).

Тепер від гуманітаристики чекають набору правил, схем, моделей, розпоряджень з приводу підготовки кваліфікованої особистості, між тим як її суть полягає у розмаїтті відтінків, у безлічі нюансів, адресованих індивідуальностям, задіяним до освітнього процесу. Звести їх розвиток до набору гуманітарних штампів – це й є спотворення культурного розвитку, метою якого є породження особистостей, включених до загальносвітового культурного контексту, здатних внести свою лепту у його збагачення та розвиток. Така похибка освіти належить вітчизняним соціально-економічним умовам з назвою «педагогічна утопія» [9, с. 18], викликає адміністративний скепсис та припиняється без обговорення вже на етапі свого проектування. Джерелами невдач оголошуються окремі люди, помилкові рішення та інші спорадичні явища, у той час як гуманітарний розвиток особистості –

системний, послідовний, безперервний процес[4, с. 224]. Гуманітарне моделювання як технологія самоідентифікації покликане допомогти особистості уявити себе, як людину й фахівця за будь-яких передбачуваних обставин. Здатність знайти їм аналог у художній культурі, обговорити ці проблеми, але не за хиткою професійно-психологічної схемою, а із залученням їх образного засвоєння, осмислення існуючих варіантів їх вирішення. З допомогою такої методики формується освітня професіоналізація. Натомість перерахуванню реальних фактів та можливих явищ необхідна їхня особистісна оцінка, аналітичне та дискусійне обговорення, у ході яких у майбутнього фахівця виробляються навички самостійності, відбувається оволодіння процедурами ідентифікації, що витісняє байдужо-схоластичне сприйняття обставин перекладацької діяльності. Уява, народжена гуманітарним досвідом особистості, дуже часто змінює її життя, набуває ролі своєрідного духовного орієнтиру.

Гуманітаристика створює нову освітню реальність, де пізнання та управління природними процесами невіддільні від духовно-педагогічних впливів. Натхненність освіти аналогічно впливає на його наслідки. Освітня парадигма нараховує комплекс вічних ідей, прототипи, еталони, а також системи різних установок для особистості, прийнятих у суспільстві за різних епох.

2.2 Особливості підготовки перекладачів у навчальних закладах III—IV рівня акредитації

На відміну від навчання іноземної мови, проблема навчання універсальним перекладацьким умінням та навичкам, необхідним за усіх виків перекладу, недостатньо розкрита, а методика викладання перекладу – вельми мало розроблена галузь педагогічної науки. Студенти перекладацького відділення починають освоювати техніку перекладу тоді, коли вони мають достатню мовної підготовкою, коли їх знання мовних засобів знаходяться на високому рівні, вони володіють умінням швидко знаходити відповідність кожному слову та вислову. Незважаючи на це необхідно нарощувати «банк» таких відповідностей в сфері основного загальномовного словникового запасу, тобто студенти повинні оволодіти тими групами лексики, які частотні в будь-якому вигляді перекладу. Головною характеристикою гуманітарного характеру позиції педагога виступає діалогічність; запорукою навчання перекладу у гуманітарних науках виступає розвиток "людської якості", того, що складає істинно людську сутність, у його співвіднесеності зі світом цінностей, культури, людських відносин [11, с. 167].

«Метод кейсів» (*англ. case method, case-study – метод конкретних ситуацій*), – це техніка навчання, що використовує опис реальних (економічних, соціальних та бізнес) ситуацій для розвитку естетичної вихованості. Розвиваючи володіння цими мовними функціями, завоювавши провідні позиції у сучасній практиці навчання за кордоном, метод кейсів дає можливість опанувати знання спеціальності на іноземній мові, підвищувати рівень своєї професійної компетентності та самооцінки. Провідна роль в теоретичній розробці методу і практичному його застосуванні належить В. Паку [15, с. 25]. Застосування кейс-методу на заняттях з іноземної мови у професійному середовищі переслідує дві мети, а саме:

- подальше вдосконалення комунікативної компетенції (лінгвістичної і соціокультурної);
- формування професійних якостей студентів.

Згідно з досвідом під час проходження нами педагогічної практики встановлено, що метод кейсів може використовуватися як ефективний для досягнення цілей навчання іноземної мови та міжкультурної адаптації. Однак застосування цього методу у викладанні іноземної мови повинно бути методично обґрунтоване і забезпечене. Це необхідно як на рівні організації навчального процесу за освітньою програмою, так і на рівні його планування викладачем [15, с. 27]. До недоліків застосування такого способу організації навчання можна віднести той факт, що важко гарантувати самостійність виконання всіх завдань у випадку окремо взятих студентів. Кейс-метод на заняттях іноземної мови слід застосовувати в групах, що мають певний запас знань за фахом і достатній рівень володіння іноземною мовою. Використовуючи цей метод на практиці, М. Могілко встановила (40) : « *'Case-study'* розвиває творче мислення, навички проведення презентацій, вміння вести дискусію, аргументувати відповіді; удосконалює навички професійного читання іноземною мовою і обробку інформації; вчить працювати в команді і приймати колективні рішення». В умовах інтерактивного навчання у студентів посилюється почуття особистісної присутності в освітньому процесі і формується відповідальність за власні освітні результати. Дискусія, аналіз реальних ситуацій, мозковий штурм, ділова гра, проектні завдання створюють сприятливу психологічну атмосферу, призводять до посилення мовної та інтелектуальної активності студентів, підвищують їх почуття впевненості у собі і створюють міцне підґрунтя для подальшого розвитку особистості [9, с. 50].

Останнім часом у рамках лінгвістичного дискурс-аналізу зароджується новий напрямок – прикладної дискурс-аналіз, предметом якого є навчання іноземної мови. Відзначається, що виявлення у процесі навчання іноземної мови таких характеристик дискурсу, як структурованість, прагматизму, й т.д., сприяє мінімізації труднощів при породженні тексту на міжособистісному, міжкультурному, міждисциплінарному, професійному рівні. Розуміння системних принципів побудови дискурсу дає можливість учням проаналізувати міжкультурну складову мовного спілкування, уникнути типових помилок, які

можуть виникнути на етапі структурування та стилістичного оформлення висловлювання, при підборі лексичних одиниць для адекватної презентації мовного задуму [54]. Використання дискурс-аналізу в навчанні іноземної мови дозволяє наблизитися до розуміння реального функціонування мови, сприяє концентрації на формі й функції мовних одиниць, на особливостях жанрів, на соціальних і культурних факторах. Дискурс-аналіз є основним інструментом в розумінні того, як мова використовується у різних контекстах. Головне завдання використання дискурс-аналізу в лінгводидактичних метою автори бачать у інтерпретації сенсу, закладеного на лексичних, граматичних, стилістичних особливостях текстів, що становлять простір дискурсу. У процесі дискурс-аналізу студенти ідентифікують соціальний контекст, у якому протікає дискурс, у їх свідомості відтворюється уявний світ учасників аналізованого дискурсу [11. с. 171].

З огляду на труднощі добування інформації з іншомовного тексту, необхідно вчити прийомам його смислової обробки, яка забезпечує певний рівень розуміння, тому що інформація вимагає логічної ясності викладу. Відомо, що мірилом труднощів розуміння іноземного тексту служать лексико-граматичні явища, тому на перших етапах навчання основна увага викладачем приділяється роботі з лексикограматичним матеріалом, основа для подальшого вдосконалення іноземної мови, а на більш високому рівні основна робота будується на смислової обробки текстового матеріалу. Необхідно проаналізувати текст, щоб з'ясувати з яких смислових частин він складається та як вони між собою пов'язані, потім відновлюємо, синтезуємо то, що стає нашим знанням. Аналіз під час перекладу полягає у послідовному розподілі тексту на прості частини для виявлення логічних зв'язків між ними, причому ділити текст потрібно на самостійні смислові частини, кожна з яких представляє собою щось ціле [5, с. 243]. Виділяючи частину тексту для перекладу, потрібно мати на увазі, що величина цієї частини визначається трьома факторами: смислова закінченість, складність змісту, можливості учнів. Такою частиною тексту

може бути речення, група речень, абзац, т.д., але ця частина повинна бути обов'язково закінченою.

За умовами сучасного ринку планки професійних послуг постійно зростають. До того ж, вплив глобалізації завжди потребує оновлення методів викладання, адже для того, щоб відповідати цим вимогам, студентам необхідно отримувати нові знання, засвоювати нові навички та вміння, які передбачають застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Інформатизація вищої професійної освіти, а також міждисциплінарний підхід вимагають розробки нових методів навчання перекладу. Використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє істотно примножити інтерес студентів до навчального процесу, розвинути навички роботи з різними джерелами інформації. Технології сучасності стали ефективним помічником у сфері навчання, а також значно поліпшили якість освіти і пересунули його на новий рівень. Також можна відзначити, що інформаційно-комунікаційні технології давно вже стали невід'ємною частиною процесу перекладу, й для збереження цього аспекту у полі зору, необхідно впровадити ряд нововведень та оновлень у процес навчання студентів.

На думку К. Ясперса, перекладач повинен володіти професійною та перекладацької компетенцією, навичками міжкультурного спілкування, оскільки його завдання – сприяти розумінню між людьми. Процес перекладу – це комунікативний акт особливого типу, що вимагає роботи з мовною інформацією та її переробкою. Однак згідно теорії К. Ясперса [57], усний переклад на слух може бути послідовно одностороннім або двостороннім (бесіда). На початковому етапі краще займатися зорово-письмовим перекладом, залучаючи різні посібники, довідники, словники. Такий переклад дає можливість вивчити фактичний матеріал, поглибити мовні знання. Потім буде доречним перейти до виконання вправ візуально усного перекладу (послідовного перекладу).

Взаєморозуміння з іншомовним комунікантом може бути досягнуто лише тоді, коли співрозмовник має уявлення про бачення картини світу носієм

іншої мови. Аби правильно зрозуміти позначення речей, про які йде мова у оригіналі, потрібні певні знання про ту дійсність, яка зображена у джерелі. Йдеться про включення елементів країнознавства при вивченні іноземної мови. Лінгвосоціологічне знання про іншомовний соціум, який формує готовність до ефективного міжнародного професійного співробітництва. Переклад як спосіб мовного посередництва передбачає не лише знання перекладачем мови перекладу, а й відбитої у ньому культурно-історичної специфіки.

Висновки до розділу 2

У другому розділі магістерської роботи було здійснено дослідження особливостей взаємозв'язку перекладу та освіти, що є закономірним, оскільки визначає міжкультурну основу виховання. Освіта дає можливість духовно-моральному зросту людини, яка тільки починає пізнавати світ та прагне до усвідомлення себе членом суспільства, де отримання знань розкриває справжню суть людського буття-існування. Освіта взаємодіє з наукою, яка є формою суспільної свідомості та надає об'єктивні відповіді на питання пізнання та має єдину мету.

У процесі вивчення лексичних особливостей текстів звертають особливу увагу на складність лексичного складу оригіналу: значне місце у структурі таких текстів займають стійкі обороти, шаблони й кліше, синоніми та антоніми виконують уточнюючу й розмежувальну функції. Наприклад, у текстах юридичних документів присутні не лише терміни, які відображають найрізноманітніші аспекти юридичної діяльності, але й терміни інших областей, що пояснюється тим, що юридичні документи виступають у якості способу регламентування прав, обов'язків, взаємовідносин сторін, діяльність яких є частиною самих різних сфер життя суспільства. За сферами свого використання мова має настільки ж значну динамічність, як динамічне й різноманітне саме життя. Практичне освоєння навколишнього світу людиною безпосередньо пов'язано з його осмисленням та закріпленням результатів

розумової діяльності у формі природної мови. Мова є головним способом формування й існування знань про світ.

Таким чином, сприйняття тексту мовою перекладу є завершальним етапом міжмовної комунікації. А роль перекладача у цьому процесі складається з передачі відомостей про одну культуру у цільову культуру. Стикаючись з особливостями двох культур, перекладач повинен не лише чітко уявляти собі їх відмінності, але й уміти максимально точно передати інформацію від носія однієї культури носію іншої. Безсумнівно, стратегії та прийоми перекладу змінюються залежно від панівної парадигми у теорії та практиці перекладу. Як не дивно, саме постмодерністська парадигма гуманітарного знання дозволила дослідникам знову звернути увагу на «класичні канони» сучасного літературознавства та перекладу, хоча й з дещо переосмислених, міждисциплінарних, позицій.

Отже, якщо аналіз картини світу полегшує розуміння того, чим відрізняються національні культури та як вони доповнюють одна одну на рівні світової культури, то, аналогічно, міждисциплінарний аналіз мовних картин світу вихідної та перекладу покликаний сприяти глибокому розумінню та адекватній інтерпретації конкретних досліджуваних джерел.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕДУМОВИ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ

3.1 Діалог культур у процесі підготовки перекладачів

Наявність такої компетенції як політична коректність є невід'ємною частиною професійної культури сучасного перекладача. Загалом, дослідження такого явища, як політична коректність є досить актуальною проблемою сучасного світу, оскільки грає важливу роль у житті англомовних країн. У нашій державі, такі терміни як «політична коректність» та «політично коректний» були введені у офіційний науковий обіг відносно нещодавно та з'явилися внаслідок активізації процесів інтернаціоналізації й глобалізації лексичного фонду, що було пояснено потребою диференціювати нові мовні реалії. Щоб краще зрозуміти сутність такого явища, як політкоректність, необхідно звернутися до визначення такої дефініції, яка трактується як українською, так й у автентичній довідковій літературі. На сьогоднішній день у зарубіжній довідковій літературі, й зокрема у словниках, існує досить велика кількість визначень терміну політкоректність. Підходи до її аналізу різні. Багато словників вказують на два аспекти цього явища: поведінковий та мовної. Наприклад, в словнику *The Oxford Dictionary Thesaurus and Wordpower Guide* дається лише визначення без додаткових роз'яснень: «Політична коректність – уникнення (ухилення від) термінів та поведінки, які вважаються дискримінаційними або образливими для представників певних груп» [8, с. 90], що у разі здійснення перекладацької діяльності є найбільш прийнятним. Як правило, робота перекладача передбачає виконання усної або письмової передачі інформації з максимальною точністю, у результаті якої створюється текст, який відтворює текст-оригінал на мові перекладу. Однак, у процесі інтенсивного обміну необхідною інформацією з'являються й нові компетенції, які повною мірою повинен опанувати професійний перекладач. Це пов'язано з інтенсифікацією процесів інформаційного обміну у різних сферах людської діяльності між людьми різних країн та соціально-культурних поглядів,

релігійних напрямків, тому лінгвістичне трактування перекладу представляється неповним, оскільки у сучасному світі перекладач – не лише лінгвістичний посередник або суб'єкт передачі певної інформації, а й дипломат, модератор інтересів представників різнорідних культур та соціумів. У зв'язку з цим, саме поняття переклад вже втрачає банальний алгоритм дій максимально близької до мови оригіналу передачі інформації, але передбачає дотримання усіх політичних, етнічних, релігійних та соціальних моральних норм, що є основою грамотної міжкультурної комунікації.

Формування професійних якостей фахівця у процесі його професійної підготовки відбувається у освітньому середовищі вищого навчального закладу. Сьогодні велика увага приділяється проблемам організації освітнього середовища у навчальних закладах. Аби правильно охарактеризувати поняття «освітнє середовище», необхідно проаналізувати різні підходи до трактування більш широкого поняття «середовище». Цей термін з'явився ще за епохи Просвітництва й зараз часто застосовується у теорії та практиці освіти. Під соціальним середовищем, наприклад, розуміються духовні, матеріальні й суспільні умови існування, формування та діяльності людини. Середовище надає вплив на розвиток особистості. Виділяються поняття макросередовища й мікросередовища. Макросередовище (середовище широкого сенсу) охоплює суспільні інститути, суспільну свідомість, економіку та культуру. Мікросередовище (середовище вузького сенсу) – безпосереднє соціальне оточення людини: родина, трудовий й навчальний колективи. [16, с. 95]. Освітнє середовище є важливим засобом виховання; у ньому відбувається формування певних якостей особистості. Роботи по вивченню освітнього середовища належать Г. Співак, М. Бейкер, та інші. Освітнє середовище – сукупність матеріальних чинників, соціальних компонентів й міжособистісних відносин. Всі ці фактори взаємозалежні та доповнюють один одного. Г. Співак визначає освітнє середовище як «систему впливів й умов формування особистості по заданому зразку, а також можливостей для її розвитку, що містяться у соціальному та просторово-предметному оточенні» [9, с. 165]. На

думку М. Бейкер, освітнє середовище характеризується об'єднанням людей й таке об'єднання має створювати умови для розвитку предметної діяльності та індивідуальних здібностей людини.

У зв'язку з глобалізаційними процесами, розширенням міжнародних відносин й збільшенням числа міжнаціональних контактів зростають вимоги до особистості перекладача та якості його професійної діяльності [57, с. 162]. Від фахівця такого профілю потрібно забезпечити успішну комунікацію між взаємодіючими сторонами, бути ефективним посередником між різними культурами, здатним враховувати їх специфічні особливості та сприяти досягненню взаєморозуміння. Останніми десятиліттями питання професійної підготовки перекладачів приділяється чимала увага. Обговорюється, зокрема, така категорія, як професійна компетентність. У теорії та практиці міжкультурної освіти все більш наполегливо звучить думка про необхідність формування лінгвокультурологічної компетенції, що пов'язано з появою такої міждисциплінарної галузі наукового знання, як лінгвокультурологія. Ця галузь позначила вихід лінгвістів з вузького поля лінгвістики у ширшу сферу наукових досліджень, об'єднавши соціолінгвістики, етнолінгвістики, психолінгвістики, теорії міжкультурної комунікації, етнопсихології, т.д. Основною метою лінгвокультурології є вивчення мовних явищ у контексті екстралінгвістичних культурних чинників.

Необхідно відзначити, що саме підтримка професійних навичок на належному рівні та їх вдосконалення набуває значення у самостійній роботі перекладача, у поглибленні знань, отриманих на аудиторних заняттях. Студент повинен бути готовий до продуктивної самостійної роботи, до редагування й усунення помилок та неточностей, іншими словами, вдосконалюватися [59]. Тембр голосу, інтонація, паузи хезитації, слова-паразити, різність звучання, здатність розуміти індивідуальні особливості мови доповідача та регіональні акценти. Чи оформлено речення відповідно до норм мови перекладу? Чи заважає порядок слів та конструкцій оригінального тексту розуміти це речення? Вибір відповідного еквівалента, сполучуваність слів, активний та пасивний

словниковий запас перекладача. Чи відповідає переклад стилю, жанру і цілі оригінального тексту? Емоційність висловлювання. Те, що робота перекладача є відповідальною, не викликає сумнівів. Тематика й діапазон сфер перекладацької діяльності надзвичайно великі [20, с. 149]. Міжмовне посередництво на конференціях, переговорах та інших заходах міжнародного рівня, переклад різних документів, фільмів й літературних творів різних жанрів, технічної інформації та інструкцій, реклами – перераховані види діяльності становлять далеко неповний перелік обов'язків перекладача. Очевидно, що для виконання цих завдань недостатньо знати тільки мову, необхідно знати культуру, історію й релігію країни, політичний устрій держави, звичаї, звичаї та традиції народу, особливості його психології, менталітету, т.д. Відомо, що культурні відмінності є не менш серйозною перешкодою для розуміння та спілкування, ніж мовні, так як культурно-значима інформація загалом імпліцитна, прихована та незрозуміла для представника іншої лінгвокультури. Дослідження у сфері міжкультурної комунікації показали, що навіть при високому рівні володіння іноземною мовою представники одного народу далеко не завжди мають культурно охоплену поведінкою у порівнянні з іншою. Не випадково у науковий обіг входить таке поняття, як лінгвокультурна інтерференція, яку поряд з мовною інтерференцією розглядають як комунікативну перешкоду. Лінгвокультурна інтерференція виникає у результаті відмінностей культурної та мовної картини світу, розбіжності культурних конотацій у різних мовах й культурної лакуарності. Ефективним способом ознайомлення з культурними цінностями іншого народу є читання творів художньої літератури, оскільки ціннісні домінанти знаходять відображення у вчинках й думках героїв. Аналіз творів різних епох може бути продуктивним для розуміння становлення системи ключових цінностей народу у історичному ракурсі [32]. При аналізі художнього твору дослідники рекомендують використовувати лінгвокультурний підхід. Виявлення культурних сенсів сприяє таким лінгвістичним методам, як дистрибутивний, компонентний, концептуальний, стилістичний та біографічний аналіз. У

культурологічному відношенні найбільш корисно вивчення історичної епохи, духовної атмосфери суспільства та його моральних ідеалів. Аналізуючи образ героя за допомогою виділення аксіології (маркованих концептів), що складають його концептуальний простір, студенти можуть виявити культурні сенси конкретної епохи й ключові цінності народу у певний період його історії.

Ще однією особливістю лінгвокультурологічної підготовки перекладачів є оволодіння прецедентними феноменами. Розуміння представників іншої культури багато у чому залежить від здатності засвоювати та правильно інтерпретувати взаємозв'язок, що існує між різними мовними творами. Способом вираження цього взаємозв'язку часто є прецедентні феномени, тобто окремі смислові блоки у рамках більш об'ємного мовного твору, добре відомі членам певної лінгвокультурної спільноти. У прецедентних текстах містяться імпліцитні смисли, які стосуються різних сфер життя окремого народу, на які його представники неодноразово посилаються у процесі спілкування, творах літератури та ЗМІ [16, с. 59]. Це можуть бути імена видатних особистостей, цитати з літературних творів або художніх фільмів, пісень, назви подій та інш. Наприклад, прецедент на назва «Titanic» – назва корабля, яка асоціюється з катастрофою, або часто вживаний вислів у ЗМІ прецедентна ситуація «11 September », пов'язана з терористичними актами у Нью-Йорку 11 вересня 2001 року. Прецедентні феномени є одним із показників лінгвокультурної ідентичності особистості. Зміст прецедентних текстів є ціннісно-значущим для певної групи людей й слугує об'єднуючим фактором. Їх засвоєння сприяє швидшій інтеграції індивіда у іншу соціально-етнічну спільність. У дидактичному аспекті певний інтерес представляє запропонована Езрою Паунд методика роботи з національно-прецедентними феноменами на основі художніх або публіцистичних текстів у рамках рідної мови. Автор виділяє три етапи в роботі по вивченню прецедентних одиниць:

- передтекстова робота (вивчення інформації про автора твору);
- підтекстова робота (виявлення прецедентного феномена, визначення його значення й особливостей вживання);

– післятекстова робота (вправи для запам'ятовування та вільного володіння прецедентними феноменами) [10, с. 23];

Продуктивною навчальною діяльністю у питанні оволодіння прецедентними феноменами є ознайомлення студентів з творами народного фольклору, художньої літератури та культурного творчості, вивчення приказок, прислів'їв, фразеологізмів, крилатих виразів, читання казок, знайомство з популярними піснями, перегляд та аналіз відомих художніх фільмів. Особливостями лінгвокультурологічної підготовки перекладачів є складність та багатоаспектність процесу навчання, орієнтованого на формування вторинної когнітивної свідомості; аксіологічна спрямованість процесу навчання, що передбачає ознайомлення студентів з системою культурних цінностей інших народів; виявлення у процесі навчання культурного компонента значення мовних одиниць та пошук способів їх перекладу; інтенсивне засвоєння фонових знань та оволодіння прецедентними феноменами [15, с. 50]. Цінність лінгвокультурологічного підходу до навчання перекладачів полягає у тому, що він орієнтований на формування у особистості умінь розуміти представників іншої культури, сприймати й усвідомлювати глибинний сенс мовного твору й правильно його інтерпретувати. Аби реалізувати діалог мов та культур, щоб обидві мови виконували культурно надбану функцію, необхідно відбирати корпус паралельних текстів іноземною та рідною мовами, наприклад, макротекст та макродискурс у навчанні мали численні контексти, мовні фрагменти дискурсу у єдності його лінгвістичного та екстралінгвістичного компонентів. Це дозволить вирішити проблеми відбору та організації автентичних відповідностей різних рівнів: мовних засобів з їх різною сполучуваністю, засобів невербальної комунікації, мовних фрагментів, фрагментів дискурсу, комунікативно-мовних ситуацій. Безліч законів у мовознавстві відображають регулярно та послідовно повторювані лінгвістичні явища. Вони були сформульовані у вигляді правил, які виявлятимуть зв'язок цих явищ на різних мовних рівнях. У галузі теорії перекладу, яка має

міждисциплінарний статус, виявлені основні закономірності, що відображають реальні відносини між об'єктами та явищами [16, с. 55].

Тенденції часу диктують нові умови реалізації освітніх стратегій. Стратегія це концепція, яка визначає основні напрями та принципи розвитку системи безперервної освіти, складовою частиною якої є освіта вищого навчального закладу. Вищий навчальний заклад – це цілісний соціальний інститут зі способами досягнення поставленої мети. Суть її полягає у підготовці креативних, освічених, цілеспрямованих, орієнтованих на активну самоосвіту та саморозвиток у професійній й особистісній сфері фахівців, здатних до швидкого навчання за умов модернізації та комп'ютеризації, які володіють навичками соціальної комунікації, а також вміють творчо вирішувати поставлені завдання у професійній сфері. Становлення сучасної освіти було визначено стратегією розвитку освіти, прийнятої у 1992 році на конференції Організації Об'єднаних Націй у Ріо-де-Жанейро [14, с. 33]. У процесі її реалізації були створені спеціальні освітні установи ООН й дослідно-експериментальні бази ЮНЕСКО, які передавали досвід та тенденції розвитку освіти у різні країни. У 1998 році Всесвітня конференція з вищої освіти прийняла документ «Всесвітня декларація про вищу освіту для XXI століття: підходи та практичні заходи», у якому були визначені основні етапи розвитку вищої освіти за системи освітнього простору різних країн. На сьогодні, поняття «освітня стратегія» широко використовується у сучасному освітньому просторі й використовується для виявлення проблем на різних рівнях освіти: державний, обласний, міський, районний, груповий та особистісний. Визначення правильної стратегії вищої освіти несе успіх до створення інтелектуального майбутнього нашої республіки та є перспективним рішенням існуючих проблем у сфері навчального закладу. Саме тому дуже важливо обмінюватися позитивним досвідом, накопиченим у системі вищої освіти та встановлювати спільні вектори подальшого розвитку. Що стосується кадрів, які володіють іноземними мовами, то їм необхідно не лише досконально вивчити мову, а й мати змогу здійснювати перекладацьку діяльність. Слід враховувати, що

формування перекладацьких умінь та навичок обмежується використанням у навчальному процесі лише навчального перекладу. Переклад розглядається або як засіб перевірки розуміння іншомовного тексту й сформованості мовних навичок, або як вид навчального завдання, а також як кінцевий продукт діяльності студентів. При формуванні мовних та мовленнєвих умінь й навичок у рамках практичного вивчення іноземної мови повинен враховуватися той факт, що на їх основі у подальшому будуть формуватися й розвиватися перекладацькі вміння та навички студентів, пов'язані з раніше засвоєними навичками на формування нових, наприклад, вміння здогадуватися про значення незнайомих слів. При підготовці перекладачів необхідно враховувати можливість негативного перенесення раніше сформованих навичок, з іншого боку, - активно розвивати ті вміння й навички, які сприяють формуванню та розвитку не лише перекладацьких умінь й навичок, а перекладацької компетенції.

Загалом, фахівці, які володіють перекладацькою компетенцією на високому рівні, стали сьогодні більш конкурентоспроможними. При формуванні мовних та мовленнєвих умінь й навичок необхідно враховувати той факт, що на їх базі у подальшому будуть формуватися та розвиватися перекладацькі вміння й навички студентів. При підготовці перекладачів необхідно активно розвивати ті вміння та навички, які сприяють формуванню й розвитку не лише певних перекладацьких здібностей, а й перекладацької компетенції.

3.2 Педагогічні помилки методології навчання фахівців

Поняття перекладацької помилки завжди хвилювало перекладачів, педагогів та наукових дослідників. Перекладацька помилка часто займає центральне місце, сторонньому спостерігачеві може навіть здатися, що у практиці викладання перекладу роль викладача зводиться до виправлення помилок. Іноді боязнь зробити помилку може викликати стрес у студентів. У той же час помилки у процесі перекладу можуть стати безцінним джерелом педагогічних знахідок, необхідно тільки допомогти студентові зрозуміти причини помилок та навчитися їх виправляти й попереджати. Виділяють змістовні, смислові помилки, які поділяються на два типи, – буквализми та вільності. Буквалізм – помилка перекладача, що полягає у передачі формальних або семантичних компонентів слова, словосполучення або вислову на шкоду сенсу або інформації про структуру, передача комунікативно не релевантних елементів оригіналу, що призводить до порушення норми перекладацької мови, або виявляється спотвореним дійсного змісту оригіналу. Вільність – передача ключової інформації без урахування формальних та семантичних компонентів вихідного тексту. [11, с. 167].

Один із чільних лінгвістів та педагогів сучасності, В. Пак пропонує наступну класифікацію помилок:

- помилки трансляції вихідного змісту – функціонально невмотивовані відхилення від змісту оригіналу, що розрізняються за ступенем дезінформації впливу;
- спотворення – суб'єктивно зумовлене відхилення змісту перекладу від оригіналу, у результаті якого коректність результату перекладу не відповідає коректності потенціалу оригіналу (вводить у оману одержувача щодо предмета повідомлення, викликає неадекватні уявлення);
- неточності – відхилення від змісту оригіналу, що характеризується меншим ступенем дезінформації впливу; невмотивоване опущення або

додавання інформації, що не спотворює повністю зміст оригіналу, але вимагає уточнення;

– неясності – функціонально-змістовна вада перекладу, приховують сенс висловлювання, досить чітко виражений у джерелі оригіналу, часто виникають через непорівнянності синтаксичних конструкцій. Може бути пов'язане з невдалим вибором слова, структури фрази або описане неадекватним використанням, невикористанням перекладацьких прийомів.

Згідно з досвідом під час проходження нами педагогічної практики встановлено, що перший етап перекладацької діяльності, а саме сприйняття іншомовного тексту представляє собою складний сенсорно-розумовий процес, основа якого полягає у одночасному виконанні аналітичної та синтетичної функції мозку й органів чуття [56, с. 255]. Осмислення здійснюється за допомогою формування й формулювання думки з допомогою внутрішнього мовлення. Головне питання полягає у тому, за допомогою засобів якої мови здійснюється осмислення та наскільки високою є ступінь інтенсифікації її протікання. Найвищий ступінь передбачає обов'язкове мовне оформлення думки. Що стосується мовних засобів, то осмислення може здійснюватися засобами мови оригіналу, або ж при високому рівні володіння певним видом мовленнєвої діяльності – на мові перекладу, а при високій майстерності перекладу – за допомогою засобів внутрішнього індивідуального предметно-схематичного смислового коду. Другим етапом процесу перекладу виступає формування головного сенсу майбутнього повідомлення. Тобто, на цьому етапі виникає необхідність осмислення взаємозв'язку «сенс – ідея», а також перекодування. Якщо осмислення здійснюється на мові перекладу, то формування сенсу є одночасно формуванням ідеї, а сам процес осмислення включає процес перекодування. При цьому, процес перекодування не усвідомлюється, оскільки є високоавтоматизованим [30].

Однією з традиційних перекладацьких проблем є вибір у способі перекладу формул ввічливості та форм поведінки у діловому спілкуванні. За рахунок різниці культурних й жанрових традицій сутність питання полягає у

пошуку стилістично адекватних форм вираження, проте це цікавить замовника у останню чергу. Як правило, перекладач (особливо за умов дефіциту часу) коротко викладає зміст основної частини розмови. У лінійної парадигми подібний переклад оцінюється як неповний, нееквівалентний та неадекватний, тобто неякісний, але при цьому замовник отримує потрібну йому інформацію. Інший приклад пов'язаний з уживанням ненормативної лексики, що, як відомо, вважається неприпустимим у процесі перекладу. У статті М. Могілко «У пошуках стратегії перекладу» стратегія перекладу визначається як «загальна програма здійснення перекладацької діяльності за умов певної комунікативної ситуації двомовної комунікації, що визначається специфічними особливостями окремої ситуації та метою перекладу, визначає характер професійного перекладача у рамках певної комунікативної ситуації» [40]. У визначенні стратегії перекладу М. Могілко робить висновок, що переклад – свідомо людська діяльність та має бути підпорядкована певним правилам. При цьому, дослідник підкреслює, що ступінь усвідомленості перекладачем стратегії «може бути різним – від «нульової» до надзвичайно «істотної». Відзначається, що «у багатьох випадках перекладач не має такого вибору не тому, що він очевидний, тобто перекладач знає, як у певній ситуації подібний текст зазвичай перекладається, а тому, що він вже продиктований специфікою самої комунікативної ситуації, що включає такі параметри, як умови здійснення предметної діяльності комунікантів й мета перекладу. У певних ситуаціях перекладач перекладає так, й не інакше, тому що саме такий переклад потрібен одержувачу ... »

У ході педагогічної практики під час викладання студентам вищих навчальних закладів на заняттях дисципліни «Іноземна мова» у Сумському Державному Університеті, нами також були використані наступні методи естетичного виховання: дискусія, пошук, вивчення і аналіз літератури з досліджуваної проблеми, експериментальне дослідження, рольові ігри, проблемний підхід до ситуацій [51, с. 164]. Аби розкрити потенціал та

актуальність питання потенціалу навчити вчитися перекладу, студенти вивчали тему «Cuisine» на заняттях з англійської мови (Додаток 1).

На прикладі зазначеної вище теми студенти обговорювали та детально розглядали не лише питання правильної поведінки у місцях громадського харчування і традиції приготування страв кожного народу, а й досліджували жанрові та стилістичні особливості тексту оригіналу. Очевидно, що різні за жанром тексти мають абсолютно різний комунікаційний ефект та переклад повинен створити той же комунікаційний ефект, що й оригінал. За цим критерієм розрізняються художній переклад та інформаційний переклад. До першого типу відносяться переклад текстів, які основною ставлять за мету естетичний вплив на реципієнта. Нами було встановлено, що проблеми оцінки якості перекладу представляються дуже важливими, оскільки лише через визначення критеріїв визнання перекладу вдалим чи невдалим, можна рухатися далі та встановити передумови, якими повинен керуватися у своїй роботі будь-перекладач та яким необхідно навчати майбутніх фахівців з перекладу. Дійсно, за визначенням, переклад повинен відповідати оригіналу. Але очевидно й те, що повна відповідність неможлива, оскільки різні мови мають різні знакові системи. Неможливість повної відповідності доводиться й дослідженнями зворотного перекладу, згідно яким отриманий текст ніколи не збігається з початковим текстом оригіналу. За результатами досліджень, під час виступів студенти висловлювали різні думки. Таке дослідження проблемних ситуацій, у процесі якого студенти вчаться бачити світ очима різних людей, змушує їх враховувати те, що кожна людина може сприймати та оцінювати ті ж факти, вчинки, події абсолютно по-іншому. Таким чином, це зближує, об'єднує, розвиває розуміння й терпиме ставлення до країни, її громадян та традицій.

При перекладі передача комунікативних характеристик висловлювання являє собою пріоритетне завдання, оскільки трансляція системи цінностей та інтенцій автора, передача мети забезпечує саму можливість адекватного соціальної взаємодії. Власне, розуміння сенсу тексту неможливо без проникнення у наміри автора й усвідомлення його системи цінностей.

Комунікативні помилки відображають збій в інтерпретації авторської позиції та намірів, тобто в смисловому сприйнятті вихідного тексту [49]. Тоді помилки денотативні, предметні, які вважаються когнітивними, мають відношення до збоїв в сприйнятті змісту тексту. Розмежовуючи сенс та зміст тексту, В. Пак представляв зміст похідним від значень що входять у текст мовних знаків, структурою відносин денотатів, в той час як сенс – результатом усвідомлення змісту тексту, який сприймає суб'єкт. Можливість розуміння сенсу закладена єдністю психічних процесів, універсальними характеристиками сприйняття та алгоритмів обробки інформації, загальними для всіх людей, незалежно від привнесених конкретним соціумом й культурою умов. Для людини будь-який текст, навіть незнайомою мовою, має факт осмисленості. Презумпція осмисленості має на увазі, що при віднесенні деякого феномена «текст» ми припускаємо автора, який передає зміст свого повідомлення закодованими способами [52, с. 2]. Зміст як означається тексту інтегрує семантику складових текст мовних одиниць, в той час як сенс представлений поняттями, образами, схемами, асоціаціями: сенс динамічний і варіативний, що дає можливість декількох варіантів перекладу, що розрізняються мірою адаптації до приймаючої культури.

Сенс привноситься у текст відповідно до фоновими знаннями і системою цінностей сприймає текст суб'єктом. Для передачі наміри автора, його комунікативної мети, спрямованої на певна зміна поточної ситуації в результаті сприйняття і осмислення його висловлювання читачем, перекладач пробирається крізь зміст до сенсу. Завдяки гуманітарній освіті естетичне розуміння світу розкриває сутність діалектичної взаємодії змісту і форми поліетнічної культури нашої держави та іншомовних країн. В освітньому просторі вищого навчального закладу естетичне виховання є дороговказною зіркою, розширює горизонти в пізнанні світової культури, відображає факт інтенсивної, багатопланової спрямованості особистості до абсолютної гармонії.

Впродовж останнього десятиріччя ми спостерігаємо хвилю зацікавленості до професії перекладача й різке збільшення кількості вищих навчальних

закладів, покликаних задовольнити попит на ринку перекладів [54, с. 45]. Сьогодні на підготовку перекладачів у всьому світі, безсумнівно, впливають бурхливі процеси глобалізації та стандартизації, що почалося 25 травня 1998 року, після того, як міністри Великобританії, Франції, Німеччини та Італії підписали декларацію про гармонізацію архітектури європейської системи вищої освіти. Намір створити відкриту зону вищої європейської освіти зареєстрований 19 червня 1999, коли була підписана Болонська декларація, що стала основою Болонського процесу побудови вищої освіти Європи шляхом встановлення рівноцінності дипломів та ступенів, а також збільшення мобільності дослідників й студентів. Аби здійснювати професійну діяльність, перекладач зобов'язаний бути дипломованим фахівцем. Це означає, що у Європі майбутній перекладач може або дотримуватися вертикалі «бакалавр - магістр», або одержати ступінь магістра з перекладу після закінчення бакалаврату за умови успішного проходження вступних випробувань, наявності документа, що підтверджує проходження першого ступеня вищої освіти (або його еквівалента), й відповідності жорстким критеріям. На практику підготовки усних перекладачів у значній мірі також впливають національні й історично зумовлені особливості країн [7, с. 175]. Наприклад, при розгляді практики навчання усного перекладу у країнах арабського світу необхідно враховувати їх багатомовність: у багатьох країнах Близького та Середнього Сходу арабська мова є першою офіційною мовою, французька - другою, а англійська викладається як у школах, так й у вищих навчальних закладах. Цей факт є перевагою для діяльності перекладача та є його недоліком.

Багато дослідників відзначають, що з одного боку, ситуація мультилінгвізму сприятливим чином позначається на розвитку навичок перекладу, а з іншого боку, необхідність професійного навчання у країнах Близького та Середнього Сходу різко знецінюється [28]. Цікавим видається той факт, що у такій розвиненій економічній державі, як Японія, довгий час не існувало жодної вищої школи перекладу, рівною за значенням європейським вищим закладам. Теорія перекладу досліджує перекладацьку діяльність,

встановлює закономірності цього процесу, шукає найбільш доцільні обґрунтовані шляхи подолання міжмовної й міжкультурної асиметрії, тобто її об'єктом виявляється процес перекладу. Теорія перекладу спрямована на закономірності породження мовних творів у процесі перекладу. Перекладацька критика спрямована головним чином на результат цього процесу, тобто на текст перекладу. Вона також визначає закономірність та доцільність перекладацьких рішень, але з боку продукту перекладацької діяльності, як у його порівнянні з текстом оригіналу, так й у загальному контексті приймаючої мови та літератури. Побудова теорії перекладацької критики слугує основою пошуку та створення критеріїв для більш об'єктивної критичної оцінки доцільності перекладацьких рішень. У той же час було б наївним вважати, що оцінка перекладу може бути абсолютно об'єктивною, які б критерії вона не використовувала.

Основу перекладацької критики складає діяльність інтерпретації. Будь-яка інтерпретація – суб'єктивна. Але визнати повністю суб'єктивний характер перекладацької критики означає відмовитися від пошуку об'єктивних критеріїв оцінки перекладу, що переносить перекладацьку критику до галузі індивідуальних уявлень [3, с. 26]. Насправді, базис суб'єктивної інтерпретації складають певні об'єктивні закономірності, які й слід вивести з тим, щоб розробити методологію перекладацької критики. Ці закономірності можна спробувати знайти у теорії перекладу, яка вже виробила окремі критерії, що дозволяють об'єктивно оцінити неминучі перетворення й можливі втрати. Інтерпретація, що лежить у основі перекладацької діяльності, відрізняється від інтерпретації, що здійснюється критиком. Перекладач, знайомлячись з текстом оригіналу, розшифровує систему сенсів та формує свій віртуальний об'єкт й шукає у мові перекладу відповідні для реконструкції цього об'єкта цінності. Незважаючи на те, що перекладач неодноразово здійснює перехід від тексту оригіналу до віртуального об'єкту й назад, а також від віртуального об'єкту до тексту перекладу й назад, у цілому його дії мають яскраво виражений поступальний характер. Критик діє за іншою схемою. Він знайомиться з

текстом оригіналу та перекладу, тому на відміну від перекладача він працює з двома віртуальними об'єктами, порівнюючи їх між собою, виявляючи їх подібність й відмінність. У той же час необхідно врахувати, що ці віртуальні об'єкти не є "ідеальними" категоріями: вони є не що інше, як віртуальний об'єкт перекладу та оригіналу, відображені у свідомості критика. Таким чином, необхідність зробити особистість перекладача об'єктом досліджень, визначити її місце у методологічній системі перекладознавства видається очевидною. Ще більш важливе значення системний погляд на особистість перекладача має для перекладацької критики, яка не може не враховувати "людський фактор" у процесі оцінки перекладу.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі магістерської роботи було здійснено дослідження мовної складової підготовки перекладача, де крім володіння рідною та іноземною мовами, вона включає такі компоненти, як розуміння особливостей професійної (спеціальної) мови з умінням використовувати його елементи загальнонародною мовою, володіння різними мовними стилями й жанрами мовлення, володіння навичками гармонійного мовного спілкування. Це формує мовну культуру особистості як частина загальної культури професіонала у галузі перекладу.

Відсутність описаних вище знань й умінь при роботі з термінологічними системами двох мов у фахівців, які мають досить високий рівень комунікативної компетенції, призводить до того, що вони є причиною появи у професійній комунікації таких помилок, як впровадження невиправданих запозичень, багатозначності термінів, помилкових перекладів, зловживання професійними жаргонізмів. Отже, використання перекладу під час навчання англійської мови для спеціальних цілей сприяє не лише розвитку іншомовної компетенції студентів, а й формує здатність здійснювати професійну комунікацію рідною мовою, що сприяє успішній професійній соціалізації

молодих фахівців. Взаємодія культур призводить до освоєння та систематизації культурно-історической інформації, до виявлення загальнолюдських й національних цінностей, до толерантного ставлення у культурних відмінностях, до розширення загального, соціального та культурного кругозору. Тому необхідно навчити майбутніх фахівців орієнтованому володінню іноземною мовою у професійно-значущих ситуаціях міжкультурного ділового спілкування.

Сьогодні дослідники галузі дидактики перекладу зіткнулася з досить складним завданням виділення перекладацьких компетентностей та критеріїв їх класифікації. Як ми бачимо, у рамках перекладацької компетентності виділяються складові, що відносяться як до загальних умінь у галузі міжкультурного спілкування, так й до професійних перекладацьких знань та умінь, предметних знань, умінь редагувати перекладений текст, а також до особистісних характеристик перекладача. Дослідники розглядають зпроможності міжкультурного спілкування, професійного спілкування у певних тематичних галузях, когнітивні складові, мотивації, риси характеру, а також такі механізми, що забезпечують розуміння мови – увага, пам'ять. Заразом, немає єдиної моделі, яка б дозволила врахувати усі особливості цієї складної діяльності. Відсутність єдиного підходу до розгляду компонентного складу професійної компетентності перекладача зумовила необхідність теоретичного обґрунтування виділення ключових для перекладацької діяльності компетенці.

До теперішнього часу дослідження проблем професійної компетенції зачіпало переважно її лексико-стилістичний аспект, але не було пов'язано з аналізом знань та уявлень інофонних комунікантів про світ з метою прогнозування їх реакції та поведінки передбачення розвитку подій й вибору комунікативних стратегій.

РОЗДІЛ 4

АПГРЕЙД ПРОГРАМ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ОСВІТИ

4.1 Еволюція сучасної критики процесу навчання перекладу

Переклад є одним з найскладніших видів інтелектуальної діяльності. При цьому, «перекладацьке» володіння мовами характеризується значною специфікою. Головна роль присвячена виявленню специфічних характеристик комунікативної компетенції перекладача й визначення її змісту та компонентного складу. Актуальність цієї проблеми зумовлена мовними знаннями перекладача як у процесі формування перекладацької компетенції, так й у процесі реального здійснення перекладацької діяльності. Традиційно комунікативна компетенція визначається як «змога здійснювати спілкування за допомогою мови, тобто передавати думки та обмінюватися ними у різних ситуаціях за процесу взаємодії з іншими учасниками спілкування, правильно використовуючи систему мовних норм та обираючи комунікативну поведінку, яка адекватно автентична ситуації спілкування [1, с. 32]. У її складі виділяють лінгвістичну, соціолінгвістичну, дискурсивну, стратегічну, соціокультурну, соціальну та компенсаторну компетенції.

Очевидно, що перекладача слід розглядати як професійного користувача кількох мов. Проте, опора на таку концепцію дозволить відобразити розширений й рухливий характер комунікативної компетенції перекладача, пов'язані з цим навички, уміння, механізми та особистісні характеристики. Мовна компетенція має багаторівневу структуру й складається з організаційної та прагматичної компетенцій. Організаційна компетенція включає знання, необхідні для створення й розуміння граматично правильних висловлювань. Вона поділяється на граматичну та текстову компетенції. Граматична включає знання й здатність використовувати граматичну систему мови, передбачає знання лексики, синтаксису, морфології, фонології, текстова передбачає здатність розуміти та створювати структуровані й зв'язкові усні, письмові тексти [58]. Прагматична компетенція передбачає знання правил й здатність

виробляти та розуміти соціально доречні висловлювання. Вона включає функціональну компетенцію, яка відобразатиме знання й здатність висловлювати та розуміти функцію висловлювання (попередження, твердження, прохання та ін.), Наміри / інтенцію автора, та соціолінгвістичну компетенцію, пов'язану з природністю мови, знання діалектів й варіантів мови, стилів мови, відомих та часто вживаних цитат, фігур мови. Стратегічна компетенція пов'язана з умінням застосовувати знання компонентів мовної компетенції у використанні мови у конкретному контексті, включає здатність виявляти інформацію, необхідну для досягнення конкретних цілей комунікації, здійснювати планування та реалізацію, розглядається як центральна ланка комунікації. Психофізіологічні механізми – неврологічні та фізіологічні процеси, які беруть участь у реальному використанні мови як фізичного феномена.

Мовна компетенція носить комплексний характер та включає усі аспекти, пов'язані зі знанням мови: мова як система, норми побудови й оформлення різних типів текстів, жанрово-стилістична приналежність мовних засобів, використання мови у різних соціокультурних та соціолінгвістичних контекстах, функції, що виконує мовні засоби у мовленнєвому процесі. Це дозволяє скласти чітке уявлення про те, що саме входить у володіння мовою. На наш погляд, таке угруповання компонентів мовної компетенції дозволяє зробити акцент на комплексності мовних знань, підкреслити, що текстові, прагматичні, соціолінгвістичні, функціональні знання складають різні сторони поняття «володіння мовою». Протягом багатьох років у перекладацькому середовищі активно обговорюють, що знання однієї або декількох іноземних мов прирівнюється або НЕ прирівнюється до знання того, як правильно перекладати. Науковець С. О. Швачко [24, с. 128] ставить крапку у цьому питанні, стверджуючи, що лінгвістичні компетенції є необхідним, але не вичерпним умовою для виконання перекладів на професійному рівні. Крім здатності розуміти прочитане на мові оригіналу у обов'язковий набір вимог входить знання предметної області, що є результатом проходження

спеціалізованого навчання та надбання загальнокультурних фонових знань, розуміння міжкультурної та міжмовної комунікації [31]. Це дозволяє опанувати стратегічні й тактичні інструменти для забезпечення високої якості перекладу. Дидактика перекладу також важлива при підготовці перекладачів, вона дає набір методик, що забезпечують ефективний й раціональний процес передачі змісту з однієї мови на іншу. Науки про пізнання привнесли у підготовку перекладачів поняття осмисленого навчання, що представляє собою позитивний підхід до навчання, який представляє собою нерозривний зв'язок між наявними та новими знаннями. Такий когнітивний підхід легко застосувати у процесі передачі сенсу з однієї мови на іншу, що має на увазі набагато більше, ніж модель відтворення. На етапі підготовки до переведення пізнання у формі самосвідомості й упевненості у своїх силах грає дуже важливу роль, оскільки перекладач виконує свідому розумову діяльність, під час якої складності перекладу виявляються й аналізуються, накопичуються знання та інформація [4].

З точки зору психологічних та соціальних навичок перекладачі, як працівники інтелектуальної праці, досягають великих успіхів, якщо вони відкриті до співпраці під час роботи, мають високий рівень толерантності, шанобливого ставлення до співрозмовників, розвинені самокритикою й чуйністю. Беручи до уваги розглянуті вище особливості підготовки перекладачів за доцільне застосовувати для цього комплексний підхід, що включає у себе всі етапи орієнтованої роботи з абітурієнтами до наставництва початківців фахівців. Наприклад, найчастіше у школярів неправильне уявлення про те, що можливості працевлаштування у перекладацькій сфері обмежуються лише усним та письмовим перекладом. Вже досить давно це не так й це відтворено у професійному стандарті «Спеціаліст у галузі перекладу та локалізації», який зараз знаходиться на розгляді у Міністерстві праці України. Список нових професій у цій галузі включає перекладачів-технологів, верстальників, коректорів та багатьох-багатьох, які раніше не становили самостійну одиницю. Школярі спочатку можуть планувати траєкторію свого

професійного розвитку у найбільш близькій для себе сфері, наприклад, робота з виконавцями або управління перекладацькими проектами. Приклади людей, що досягли успіхів у своїй діяльності, вселяють школярам упевненість у майбутньому. Крім того, у багатьох не виникає думок на тему «фінансового питання», оскільки нове покоління орієнтоване на кошти й багато хто відмовляється від перекладацької кар'єри з побоювання не мати можливості заробляти [41]. Бажання повідомити іншим будь-яку інформацію, перекладач у пам'яті мовної системи має певний набір мовних одиниць й організовує їх за правилами синтаксису конкретної мови у мовне висловлювання або у сукупність пов'язаних за змістом висловлювань (текст) відповідно до свого комунікативним наміром. Інші учасники (комуніканти), сприймаючи звукову або графічну форму висловлювання, ідентифікують складові мовних одиниць, зіставляють їх одна з одною, з ситуацією спілкування та зі своїми когнітивними (фоновими) знаннями. Передача відрізка інформації від одного комуніканта до іншого за допомогою мови складає акт комунікації. Умовою комунікації є спільність мовних й фонових знань комунікантів, їх приналежність до одного соціуму, одного мовного колективу [1, с. 40].

Для більшості дослідників та педагогів міжкультурна толерантність у нового покоління може й повинна формуватися через ознайомлення з світовою культурною спадщиною й через його глибоке вивчення. Слід зазначити, що для цього немає необхідності повністю занурюватися у ту чи іншу культуру (тим більше що пізнати все різноманіття культур неможливо). Перше місце очолює не кількість знань про інші культури, а особистісне ставлення до інших культур [49]. Це підводить особистість до можливості поглянути на власне сприйняття інших культур, виявити соціальні стереотипи, якими він користувався, усвідомити джерело свого нерозуміння, іншу логіку мислення. Після цього можна зосереджуватися на пошуку подібності інших культур, позитивних аспектах, прагнучи уникнути засудження та оцінки, зосереджуючись на розумінні [3, с. 33]. За загальним визнанням провідну роль у формуванні та вихованні толерантної свідомості грають дисципліни

гуманітарного циклу, саме вони формують знання й уявлення про культуру свого народу та культурні досягнення інших країн.

Підготовка перекладача – надзвичайно відповідальне завдання, яке завершиться успішно лише за умови вивчення дисциплін перекладацького напрямку протягом усього навчального процесу з першого до останнього курсу, враховуючи теорію та практику перекладу, усний й письмовий переклади, переклад у різних сферах професійної комунікації, т. д. Однак для вдалого вирішення професійних завдань мало знання перерахованих дисциплін. Адже перекладач – це фахівець галузі міжкультурної комунікації, який стикається щодня з культурними відмінностями, його підготовка має бути спрямована на подолання етнічної та культурної упередженості, на усвідомлення культурної зумовленості комунікації й поведінки людини, на формування міжкультурної толерантності у сфері міжкультурної взаємодії [42]. «Переклад заради конкретної мети» – це передача тексту письмовою або усною мовою різних галузей науки, техніки та діяльності людини засобами іншої мови. Під засобами іншої мови слід розуміти лексику, граматику та стиль. Саме на рівні лексики, граматики й стилю виникають певні труднощі при перекладі, що підкреслює необхідність використання перекладачем різних прийомів або методів для досягнення адекватного перекладу.

«Переклад заради конкретної мети» вимагає від перекладача й викладача високих знань рідної та іноземної мов й спеціальності, до якої відносяться перекладні тексти. Він також вимагає від перекладача та викладача високого рівня підготовки у різних сферах діяльності людини. Тексти для спеціальної мети насичені термінологією, скороченнями, особливими граматичними конструкціями, науковими термінами, практичними рекомендаціями, характерними для сфери діяльності людини [35, с. 24]. Об'єктом такого перекладу є матеріали, що відносяться до різних областей людського знання та практики, науки, техніки. Відмінною рисою цих матеріалів є влучний вислів думки, що досягається насамперед широким використанням термінології. За

оформленням та сприйняттям переклад для спеціальної мети може бути письмовим та усним залежно від будь-якого жанру.

Уміння саморозвитку у процесі оволодіння іноземною мовою необхідно починати формувати з самого початку професійної підготовки майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі. Саме у процесі оволодіння основами лінгвістичної професії, потрібно допомогти їм навчитися робити це цілеспрямовано, усвідомлено, ефективно [56, с. 256]. Вони повинні познайомитися з особливостями освітнього процесу у навчальному закладі, зі специфікою вивчення іноземної мови як спеціальності, виявити власні властивості та якості як учня, зміст й способи реалізації власної навчальної активності. Таким чином, розвиток іншомовної навчальної компетентності майбутніх фахівців є одним з найважливіших напрямків підвищення якості їх мовної підготовки та першим кроком до розвитку практико-мовної освітньої компетентності лінгвіста. Саме тому розвиток у майбутніх перекладачів навчальної компетентності з оволодіння іноземною мовою має величезне значення у підготовці фахівця, а її дефіцити позначаються на рівні професійної компетентності. Дослідження та спостереження показують незнання студентами загальних правил організації самостійної навчальної діяльності, а потім й освітньої діяльності, недостатній рівень володіння навчально-пізнавальними та, як наслідок, освітнього уміннями [47, с. 43]. Значимість розвитку іншомовних навчальних умінь студентів мовних факультетів, з одного боку, та мовних або комунікативних навичок й умінь, з іншого, дозволяє нам говорити про необхідність розвитку у них іншомовної навчальної компетентності, що є важливою передумовою успішності майбутньої діяльності, здатних у процесі самоосвіти підвищувати свій рівень знань для безперервного вдосконалення їх професійної діяльності.

Переклад – система спеціальних теоретичних знань, практичних умінь та навичок, необхідних для забезпечення високої продуктивності професійної діяльності. Пізнавально-операційний компонент професійної культури перекладача об'єднує знання іноземної мови, рідної мови, перекладознавства,

лексикології, стилістики, риторики, основ комунікації, країнознавства, комп'ютерного перекладу, основ офіційно-ділового мовлення. Завдання перекладача бути посередником не тільки між мовами, а й між різними культурами, вміти перекладати не те, що було сказано, а те, що малося на увазі. До того ж ця професія дуже індивідуальна, перекладач повністю повинен покладатися на свої уміння й майстерність, самотійно долати труднощі та відповідати за свої помилки [14, с. 33]. Формування пізнавально-операційного компонента передбачає розвиток у студентів інтересу до оволодіння навчальним матеріалом, постійне поглиблення своїх знань, підвищення майстерності, творче об'єднання теоретичних знань з практичними навичками.

Глобалізація міжнародних відносин, бізнесу, фінансів, прорив інформаційних технологій істотно впливає та вносить зміни у мови різних народів, відповідно й у професійну підготовку перекладачів. Інформаційні технології створюють умови для швидкого поширення знань та інформації, прийняття оптимальних рішень й дозволяють ефективно використовувати кошти інформатизації у процесі перекладу. Тому, проблема формування інформаційної культури студентів-перекладачів у вищих навчальних закладах актуальна та вносить докорінні зміни у професійну підготовку майбутніх перекладачів. Формування мотиваційно-ціннісного компоненту професійної культури забезпечує усвідомлення студентом-перекладачем як суспільної, так й особистої важливості своєї професії, а також позитивного сприйняття себе як суб'єкта професійної діяльності, розвиток постійного інтересу до навчання, сукупність стійких мотивів, які регулюють майбутню професійну діяльність та спрямовані на досягнення високих результатів [51, с. 164]. Сформований мотиваційно-ціннісний компонент також забезпечує виховання у майбутніх перекладачів таких якостей як самовладання, стриманість, рішучість, самокритичність, скромність, тактовність й точність.

Відомо, що навчання не є метою дисципліни «Іноземна мова» та суміжних дисциплінах навчання перекладацької діяльності. Переклад прийнято розглядати як окремий складний вид комунікативної діяльності,

здійснення якого вимагає спеціальної підготовки. Ефективність навчання іноземної мови не може бути оцінена через здатність здійснювати переклад тексту [50, с. 130]. Розуміння змісту тексту, здатність отримувати інформацію з усних та письмових джерел не перевіряють здатність перекладати текст, оскільки для здійснення перекладу недостатньо зрозуміти текст, слід володіти необхідними уміннями та навичками для створення тексту рідною мовою, мовою перекладу. Як показує практика викладання іноземних мов, переклад залишається одним із засобів навчання, яке використовується для семантизації, перевірки засвоєння лексики та граматики, уточнення змісту прочитаного або прослуханого, т.д. Як правило, у методичних матеріалах з навчання іноземним мовам, написаних у рамках комунікативної методики, у разі необхідності використовувати рідну мову автори намагаються не використовувати слово «переклад» й замість цього вживають такі вирази, як «коротко викласти зміст тексту», «скласти анотацію до тексту», т.д. Можна констатувати той факт, що згідно навчальним планам та програмами студентів немовних напрямів та спеціальностей практично не вчать перекладу [7, с. 170]. Якщо у навчальному закладі є така дисципліна, то це поодинокі випадки й, як правило, дисципліна з варіативного блоку.

Таким чином, складається ситуація, коли студенти з високим рівнем володіння іноземною мовою (які, треба визнати, з'являються нерідко), не займаючись перекладом, вважають, що вони можуть здійснювати перекладацьку діяльність, й у своїй професійній діяльності вони займаються перекладом текстів. Відсутність належної підготовки веде до того, що у професійну комунікацію починають впроваджуватися невиправдані запозичення, професійні жаргонізми, виникає синонімія термінів та інші проблеми. З іншого боку, не використовується потенціал перекладу як засобу розвитку комунікативної компетенції студентів як іноземною, так й рідною мовою. У процесі вивчення англійської та інших іноземних мов для спеціальних цілей потенціал перекладу як засобу навчання, формування й розвитку комунікативної компетенції використовується недостатньо. Одна з

проблем навчання студентів мови для спеціальних цілей полягає у тому, що, як правило, навчання іноземним мовам закінчується на другому, а то й на першому курсі. До цього моменту студенти ще не встигають опанувати свою предметну галузі так, щоб бути готовими здійснювати ефективну професійну комунікацію навіть на рідній мові [23, с. 58]. Студентам не вистачає знань у своїй предметній галузі. Ба більше, студентам не вистачає навичок володіння професійною термінологією рідною мовою, тому учням досить складно формулювати самостійні висловлювання на професійну тему. Отже, рішення комунікативних завдань як на рідному, так й на мові, що вивчається ускладнюється через те, що студенти на когнітивному рівні не готові виконувати такого роду завдання. Тому на заняттях з іноземної мови вивчення мови для професійних цілей часто зводиться не до засвоєння мови спеціальності, а до роботи з текстами про спеціальності. Для організації істинно «комунікативної» діяльності у рамках навчання іноземної мови для спеціальних цілей студентам не вистачає як знань предметної області, так й здатності сформулювати висловлювання на рідній мові у рамках пропонованої тематики. Такий стан часто формулюють так: «Все розумію, сказати не можу».

Робота з текстами на іноземній мові й впровадження перекладу хоча б фрагментів досліджуваного тексту дозволяють одночасно вирішувати два завдання [29]. По-перше, студенти отримують актуальну інформацію у своїй предметній області. По-друге, при грамотно організованій роботі у процесі перекладу студенти отримують можливість розширити знання термінології не лише англійською мовою, але й рідною. Це сприяє розвитку комунікативної компетенції, необхідної для здійснення ефективного спілкування у професійній сфері [16, с. 55]. Для того щоб така робота була ефективною, викладач англійської мови повинен уміти відбирати відповідний навчальний матеріал, зміст якого сприятиме розвитку професійної компетенції майбутніх випускників. Безсумнівно, використання матеріалів, рекомендованих профільними кафедрами та науковими керівниками студентів, сприятиме мотивації учнів, оскільки робота з рекомендованими текстами викликає довіру

студентів до актуальності викладеного матеріалу та дозволяє використовувати видобуту з них інформацію у вивченні інших предметів. Оскільки тема стосується елементів перекладацької діяльності, які могли б інтегрувати у навчальний процес рамок навчання англійської мови для спеціальних цілей, то у першу чергу необхідно звернути увагу на роботу з термінологією [15, с. 49]. Саме робота над зіставленням термінологічних систем англійської та рідної мов може стати джерелом розширення лексичного запасу у сфері професійної комунікації рідною та досліджуваною мовами.

4.2 Соціалізація особистості засобами іншомовної освіти

На сьогодні очевидно, що світова цивілізація розвивається по шляху розширення взаємозв'язку й взаємозалежності країн, народів, культур. Характерною рисою сучасної ситуації є бурхливе зростання культурних обмінів, прямих контактів між країнами. Володіння іноземною мовою для професійного спілкування – це необхідна умова конкурентоспроможності на ринку праці, один із засобів реалізації професійних амбіцій особистості. Мова відображає для людини навколишній світ, культуру, він формує людину, визначає його поведінку, спосіб життя, світогляд. Сьогодні ми є свідками становлення нового типу особистості, для якої характерна сприйнятливість до нових реалій сучасності, не просто багатомовність, але знання й розуміння відмінностей власної та чужих культур. При цьому мова розуміється як особливий світ, у який занурена особистість. Знання більш ніж однієї мови означає й засвоєння світу іншої країни, наповненою етнічної та культурної специфікою.

Соціальна потреба суспільства у підготовці фахівців, які вільно володіють англійською, німецькою, французькою та іншими мовами, з одного боку, й нові підходи до організації освіти з іншого, роблять можливим все більшого поширення розвитку комунікативної компетенції молодого фахівця. Сучасні

реалії соціально-економічного життя суспільства пояснюють необхідність удосконалення процесів включення підростаючого покоління у багатогранну й динамічну життєдіяльність соціуму. На думку Е. Гутовскі, основними психологічними критеріями соціалізованої особистості є: зміст сформованих установок, стереотипів, цінностей, картин світу; формування та закріплення основних соціальних й психологічних цінностей людини (етап загальної соціалізації); адаптованість особистості, його нормативні пріоритети, типова поведінка, спосіб життя [35]. Однак, пріоритети підвищення соціальної готовності індивіда до життєдіяльності у сучасному світі розширюється на базисі глобалізації та інтеграції на рівні соціокультурного розвитку, як важливого фактора особистісного розвитку людини, що реалізує потенціал цінностей іншомовної культури. У сучасному суспільстві відбуваються значні зміни: розширюється інформаційний простір, підвищується рівень комп'ютеризації, розвивається глобальна комп'ютерна мережа Інтернет, відбувається стирання кордонів Європи, все це веде до інтеграції культур різних народів. Сьогодні практичне володіння іноземною мовою стало показником освіченості людини, що пов'язується з змістовно-смісловий й аксіологічного специфікою іноземної мови як носія культури. Сучасній людині й, особливо, фахівцю-професіоналу сьогодні необхідні навички міжкультурної комунікації, готовність та здатність до діалогу культур.

Знання про ціннісні уявленнях, що лежать у основі тієї чи іншої культури, сприяють орієнтації особистості на загальнолюдські, етичні цінності, що визначає гуманітарний статус відносин між людьми як самоцінності представниками єдиного суспільства [4, с. 227]. Процес пізнання іншомовної культури стає особливо актуальним у рамках освітньої культурологічної моделі, яка передбачає реалізацію механізмів культурного вдосконалення людини. Особлива роль у цьому процесі належить іноземної мови, за допомогою якого стає тільки й можливим суб'єктно-центрований діалог культур. Іншомовна культура сприяє засвоєнню особистістю певної системи знань, норм, цінностей, що дозволяють їй адекватно функціонувати у якості

повноправного члена суспільства й виступає найважливішою складовою базової культури особистості.

Однією з необхідних напрямків модернізації підготовки перекладачів повинна стати розробка системи перед професійної підготовки перекладачів, під якою ми розуміємо орієнтовану на переклад систему формування навичок на початковому етапі засвоєння іноземної мовою, яка готує майбутніх перекладачів до формування власної перекладацької компетентності, розвитку перекладацьких умінь та навичок на старших курсах й тим самим дозволяє у подальшому інтенсифікувати курс навчання перекладу [13]. Перед професійна підготовка покликана забезпечити на молодших курсах професійну спрямованість не лише процесу навчання, а й самої особистості студента, яка характеризується стійким інтересом до іноземної мови, ставленням до процесу навчання з точки зору цінності для майбутньої професії, пізнавальною активністю, що виражається у прагненні до досягнення кінцевої мети професійної підготовки перекладача: професійного здійснення перекладацької діяльності.

Особливе місце у системі перед професійної підготовки перекладачів має бути відведено формуванню індивідуальності перекладача, яку складають особистісні, суб'єктні й індивідуальна властивості. Поняття «індивід» характеризує людину як представника виду *Homo sapiens* та фіксує комплекс його природних властивостей. Поняття «особистість» позначає людину як члена суспільства й фіксує сукупність його соціальних якостей. Поняття «індивідуальність» характеризує цілісність людини у єдності її природних та соціальних якостей. Воно є більш широким поняттям, що включає у свій зміст властивості людини як індивіда, так і особистість, які функціонують у проявляються лише будучи включеними до структури властивостей людини як суб'єкта діяльності (суб'єктні властивості). Індивідуальна властивість являє собою певні комплекси природних властивостей людини, серед яких центральними є задатки й здібності до виконання будь-яких дій [7, с. 177]. Як суб'єкт діяльності людина характеризується не лише природними задатками до

виконання тієї чи іншої діяльності, а й умінням виконувати завдання у безпосередньому зв'язку між мисленням й промовою іноземною мовою починають формуватися на початковому етапі навчання іноземної мови, саме тому розвиток мислення повинен бути невід'ємною частиною перед професійної підготовки перекладачів.

Лінгвістичне ж мислення являє собою систему характерних для професійної розумової діяльності лінгвіста способів цілеспрямованого виявлення структури змісту мовних елементів, аналізу особливості їх взаємозв'язку, розкриття специфіки фонетичних, лексичних, граматичних та інших явищ й закономірностей мови, що вивчається як система конкретних способів. Формування лінгвістичного мислення передбачає усвідомлене та цілеспрямоване засвоєння прийомів й способів розкриття структурно-змістовних закономірностей мови, забезпечує якісне рішення професійних завдань та є сутнісною умовою усвідомленого й системного вивчення іноземних мов певною системою прийомів, яка характеризує індивідуальний стиль діяльності. У ситуаціях перекладу завжди є процес взаємодії окремих суб'єктів, кожен з яких має свої мотиви, потреби, інтереси, ідеали, схильності, життєві установки, емоції та діє відповідно до них. Перекладач, беручи участь у соціальній взаємодії, активізує комунікативно-когнітивну діяльність учасників міжкультурної комунікації [12], виступає у якості «другого я» кожного мовця. Таким чином, він занурений у міжособистісне спілкування, надаючи групу посередницьких послуг, які визначаються як міжособистісне посередництво. Підкреслимо, що залежно від виду перекладу міжособистісне посередництво може відбуватися у безпосередньому контакті з мовцями (послідовний переклад, лінійний переклад) або дистанційно (синхронний переклад у кабіні, телефонний переклад), з учасниками, що знаходяться у одно-партнерських відносинах (переклад переговорів) або які виконують асиметричні ролі (переклад у соціальній сфері).

Перекладач конференцій, що забезпечує міжнародне співробітництво на вищому рівні, відповідає моделі «неупередженого професіонала». Він не дає

ради й не висловлює особисту думку, нічого не скорочує та не додає у повідомленні, дотримується суворої конфіденційності, кодексу етики та деонтології, тому за працею у соціальній сфері, він не завжди об'єктивний [29]. Активно беручи участь у комунікації, «він не просто перекладає висловлювання, але керує ситуацією вербальної взаємодії: ставить питання, уточнює, погоджується, втішає, переконує, звинувачує, бреше, заперечує». Сьогоднішній перекладач повинен добре орієнтуватися у теоретичних аспектах перекладу, володіти його методологією, володіти специфічними вміннями та навичками, мати велику загальнокультурну базу, яка дозволить йому бути висококласним фахівцем. Особливе місце у цьому арсеналі займає основний інструмент перекладача — мова, іноземна та рідна, без блискучого володіння якими говорити про переклад навряд чи можливо [2, с. 33]. Досвід, накопичений століттями як перекладацької практики, так й роздумів над результатами перекладацької праці, їх аналізу та оцінки з метою виробити норми правильного перекладу, визначити основні якості та вміння, необхідні перекладачеві, представляє багатий матеріал для осмислення сучасної дидактики перекладу. Звернемося до деяких найбільш відомих у історії перекладу суджень авторів різних століть. Можна сказати, що вперше про теорію перекладу заговорили ще у стародавні часи. Саме у трактатах Цицерона ми знаходимо згадки про перекладознавство, перекладачів, а також деякі теоретичні роздуми, які свідчать про осмислення проблем перекладацької діяльності [19, с. 328]. Для Цицерона, як й для багатьох його сучасників, переклад був видом другорядної літературної діяльності. Переклад для нього — це перш за все справа, що допомагає розвитку красномовства. Основна робота Цицерона про переведення — це передмова до власних перекладів Демосфена й Есхіна.

Роль вищого навчального закладу у формуванні ціннісного ставлення випускників до самоосвітньої діяльності, у усвідомленні майбутніми фахівцями самоосвітньої компетентності для безперервного професійно-особистісного розвитку у зв'язку з цим значно зростає. Значна роль вищої школи полягає у

формуванні та розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців. Говорячи про ціннісне відношення майбутніх фахівців до самоосвітньої діяльності, у першу чергу слід згадати мотиваційну складову цього виду компетентності. Лише чітко розуміючи її значимість, представляючи результати її реалізації, студент, а згодом й фахівець, зможе усвідомлено прагнути до особистісного та професійного росту, демонструвати готовність до безперервної самоосвіти протягом усього життя. Така здатність майбутніх лінгвістів-перекладачів до мотивації, власної оцінки та самоконтролю дозволяє збагнути свою пізнавальну й самоосвітню діяльність, яку потрібно формувати у процесі розвитку професійної компетентності студентів [27, с. 166].

Наприклад, говорячи про сферу інформаційних технологій, варто відзначити, що з лінгвістичної точки зору ця галузь розвивається особливо інтенсивно, у першу чергу, через лексику. Оскільки переважна більшість текстів інформаційної тематики є науково-технічними, основні труднощі при їх перекладі викликають саме окремі терміни. У той же час, сучасний рівень розвитку інформаційної теорії та практики пред'являє все більш високі вимоги до розробки використовуваної системи термінів, а також їх послідовного впорядкованого застосування у існуючих видах програмної документації та посібників користувачів на всіх мовах. Більшість ІТ-термінів виникли у англійській мові. Подібна ситуація пояснена тим, що процес становлення та розвитку цієї сфери відбувався у західних країнах. Крім цього, багато ІТ-продуктів та досліджень у ІТ-сфері також видаються англійською мовою. Цікаво відзначити, що, незважаючи на велику різноманітність способів словотворення, у терміносистемі інформаційних технологій особливо продуктивними є лише деякі з них: запозичення з англійської мови, метафоризація на базі слів загальноживаної мови та аббревіація [3]. Переклад слів, утворених з використанням метафор зазвичай ускладнений, оскільки на мові перекладу метафора не зберігається. Таким чином, для ефективної роботи у ІТ-сфері та при використанні її продуктів дуже важливим є доступ до актуальної та коректної інформації про значення та переказ окремих термінів.

Оскільки паперові носії інформації не встигають оновлюватися з тією ж швидкістю, з якою відбувається оновлення ІТ-лексики, а при вирішенні завдань перекладу, як правило, використовуються онлайн-сервіси.

Переклад «хибних друзів перекладача» з англійської мови українською викликає чималі труднощі у студентів, які вивчають англійську мову [21, с. 77]. Тому при навчанні студентів роботі з науковою літературою, зокрема, при навчанні перекладу з англійської мови українською необхідно враховувати спеціальність студента, тобто ту галузь наукових знань, яку він вивчає або цікавиться, оскільки одне й те ж слово або термін може мати різне значення у різних областях науки та техніки. У наукових текстах «хибні друзі перекладача» мають свої особливості. Оскільки більшість слів цієї категорії складають інтернаціоналізми, то й безліч помилок роблять студенти при перекладі саме цієї категорії слів. Здавалося б, що такі слова не повинні викликати жодних труднощів при перекладі з іноземної мови, тому що вони мають однакові форми, а значить й однакові значення. Однак, це не так. Саме інтернаціональні слова стають причинами величезної кількості помилок.

Особливо часто виникають помилки при так званому «перекладі міжмовних аналогізмів, значення яких часто збігаються» [3], наприклад, у таких загальнонаукових інтернаціональних словах, як: *accurate*, *dramatic*, *expansion*, *focus*, *factor*, *limit*, *nominally*, *typical* etc. При перекладі інтернаціонального слова з англійської мови українською, графічна форма якого збігається з формою слова нашою мовою, студент допускає буквальний переклад цього слова, при цьому порушуючи норми української мови. На думку Е. Гутовскі такі слова «збігаються з українськими паралелями у своїх інтернаціональних значеннях й тому легше ототожнюються. У результаті такого ототожнення порушується сенс висловлювання, або стилістичні норми «російської мови» [3]. Особливо це стосується словосполучень. Однак, слова, звучання яких схожі українською та англійською мовами, можуть мати різні або навіть зовсім протилежні значення. Саме тому такі слова й отримали назву «хибні друзі перекладача» ("false friends"). До таких слів слід ставитися з

обережністю, тому що вони можуть легко ввести у оману й стати причиною грубих помилок у студентів, магістрантів та аспірантів при перекладі з іноземної мови на рідну.

Висновки до розділу 4

У четвертому розділі магістерської роботи було здійснено дослідження проблем впливу мовної особистості перекладача на процес та результат передачі інформації при перекладі. Був здійснений аналіз існуючих концепцій, які розкривають проблему у світлі лінгвоцентричного й лінгвокультурологічного підходів.

Сучасне навчання спрямоване на розвиток особистості, здатної вирішувати проблеми на основі творчого мислення, підвищувати кваліфікацію та отримувати необхідні додаткові знання. Забезпечуючи міжкультурне спілкування, перекладач при отриманні замовлення на переклад спілкується з роботодавцем, замовником перекладу, з різними перекладацькими організаціями, що регламентують цю діяльність, отримує консультації у фахівців, перекладачів. Таке спілкування описане власне соціальним перекладацьким середовищем. Підготовка, навчання професійних перекладачів завжди має проходити у середовищі, що орієнтоване на професію. Це означає, процес навчання повинен бути націлений на ринок праці, на професію перекладача, на знання нюансів перекладацької діяльності.

Отже, аналіз розглянутого розділу є характерним показником наукової сучасного питання коректного навчання вчитися перекладу. На основі порівняльного аналізу англійських наукових текстів та їх перекладом рідною мовою, можна зробити висновок, що певна категорія слів, «хибні друзі перекладача», досить часто зустрічається у науковій літературі за виглядом інтернаціоналізмів, помилковий переклад яких призводить до неточного перекладу наукових слів, а часто й до спотворення сенсу цілого речення. Виходячи з аналізу помилок, допущених студентами при перекладі текстів, а

також проаналізувавши характер перекладних еквівалентів слід зазначити, що всі вони належать до загальнонаукового стилю технічної літератури, але мають певну специфіку у різних галузях науки та техніки. Вони збагачуються новими зв'язками, використовуються у нових словосполученнях й часто вимагають вибору нових перекладних еквівалентів рідною мовою, які не наводяться у звичайних словниках. Це створює великі труднощі студентам, магістрантам та аспірантам при перекладі з англійської мови на рідну й навпаки. Необхідно враховувати не лише особливості певної категорії слів, але також контекст та галузь знань. Однак багато студентів, магістранти, аспіранти, а іноді й перекладачі не роблять цього, що при перекладі інтернаціоналізмів призводить до помилкових еквівалентів та часто до неправильного або неточного перекладу наукових термінів.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено теоретичне обґрунтування та аналіз освітніх парадигм та передумов навчання індивідуумів вчитися перекладу, опису сучасних методологій викладання іноземних мов, які використовує викладач під час навчання.

Нами було встановлено, що однією з найбільш динамічних та стрімко розвиваючих галузей, де у якості ключових компетенцій виступає знання мови, є ринок перекладацьких послуг. Швидко мінливі умови й вимоги ринку визначаються розвитком технологій, необхідністю обробки все більших масивів інформації та динамікою змін, що відбуваються у компаніях, які замовляють послуги перекладу. Все це пояснює необхідність постійного перегляду технологій навчання й змісту курсів перекладу у навчальних закладах. Навчальний перекладацький процес є самостійною, узгодженою, контрольованою по результату діяльністю, яка спрямована на реалізацію завдань, пов'язаних з формуванням та реалізацією професійних компетенцій.

Таким чином, оцінка якості письмового або ж усного перекладу, базується на досягненні адекватності, яка буде чітко передавати зміст висловлювання за умови, якщо носій перекладацької компетентності прагне досягти бажаного прагматичного впливу на тих, кому цей переклад призначений. Очевидно, незалежно від тематики та формату здійснення перекладу, адекватність досягається різними способами, але при цьому центром комунікативного процесу є перекладач, що володіє необхідними психологічними якостями, наприклад, комунікативна гнучкість, стресостійкість, ерудованість та обізнаний у відповідних прийомах досягнення необхідної адекватності перекладу за будь-якої ситуації. Цінність знань з перекладу визначається тим, які типові перекладацькі труднощі та прийоми перекладу були вивчені на навчальному матеріалі.

У ході дослідження з'ясовано, що переклад вводить особистість у область нової думки, збагачуючи при цьому її інтелект, розширюючи обсяг знань, що

знаходить практичне застосування при вивченні іноземної мови, яка виступає не лише як засіб спілкування, а й як спосіб розвитку мислення. Загострення у останні роки протиріччя між зростом освіченості та інформованості молоді, з одного боку, й проявами бездуховності та споживчих настроїв з іншого, вимагає подальших досліджень, нових наукових підходів у вирішенні завдання навчання вчитися перекладу.

Перспективою подальших досліджень є виявлення потреби якості перекладу у розрізі поглибленого вивчення та розгляду тематично різнобічного матеріалу у процесі навчання перекладу політичного, юридичного комерційного та інших дискурсів, а також усних переговорів побутового формату. Міжкультурна комунікативна компетенція перекладача – складний, багатоаспектний та багатогранний феномен, який включає різні характеристики: підготовку студента до ефективної перекладацької діяльності й спілкування у полікультурному середовищі; усвідомлення культурного різноманіття, толерантне ставлення та здатність коректної поведінки. Дослідницькі здібності у структурі професійної міжкультурної компетенції перекладача представляють собою симбіоз умінь, спрямованих на розвиток здатності перекладача інтерпретувати професійно значиму інформацію іноземною мовою, додатково вимагає розвитку здатності до самопізнання та самоосвіти, до особистісного, професійного росту у процесі навчання та саморозвитку.

Я, Гордієнко Катерина Олексіївна, своїм підписом засвідчую, що моя кваліфікаційна робота «Дієвість принципу навчити вчитися перекладу» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1) Бабенко В. М. Порівняльний аналіз оригіналу й перекладу під час вивчення зарубіжної літератури. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України: науково-методичний: Київ, 2005. № 6. С. 39-42
- 2) Барабоха Д. П. Формування творчого потенціалу як основний фактор розвитку учня : посібник для студ. та виклад. вищих навч. закл. Вінниця : Нова Книга, 2006. № 1.С. 31–33.
- 3) Вильчинська Т. Г. Основні підходи до визначення концепту у лінгвістичній парадигмі. Наукові записки ім. В. Гнатюка. Сер. Мовознавство. Вінниця : Нова книга, 2009. С. 26-33.
- 4) Вишневецький О. І. Теоретичні основи сучасного українського виховання (на прикладі методик виховання М. Монтесорі). 2010. № 14(3). С. 230–234.
- 5) Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти. Київ: НТУУ «КПІ», 2005. С. 243
- 6) Гура О. І. Вступ до спеціальності «Педагогіка вищої школи»: Навчальний посібник. Київ: Центр навч. літератури, 2005.С. 224
- 7) Дембовська Л.М. Полікомпонентні композит-комплекси: стилістика і прагматика. Вісник Житомирського державного університету імені І.Франка. Житомир, 2010.№51.С. 175-179.
- 8) Єфімов Л. П., Ясінецька О. А. Стилiстика англiйської мови i дискурсивний аналіз: учбово-методичний посiбник. Вінниця : Нова книга, 2004. С. 228
- 9) Кривонос Я. В. Метафоричне віддзеркалення світу: проблеми художнього перекладу. Зарубіжна література в школах України (Київ). Київ, 2007. №3. С. 18-20
- 10) Куліненко Л. Д. Освіта як чинник формування громадянських якостей особистості. Вища освіта України : теоретичні та науково-методичні часописи. Львів: ЛНУ, 2013. № 2. С. 33–39.

- 11) Лященко М. П. Сучасні зарубіжні концепції виховання. Педагогіка і психологія. Полтава: Довкілля, 2005. № 2. С. 171–178.
- 12) Масол Л. М. Концепція навчання перекладу виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України. Мовна сутність сучасного англійського сленгу. Вінниця: Нова книга, 2008. 28 с.
- 13) Максимов С. Є. Усний двосторонній переклад (англійська та українська мови). Київ. 2007. Видавничий центр КНЛУ.
- 14) Мартиненко С. Т. Особливості педагогічної взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу, наукової та соціально-гуманітарної діяльності. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. № 11. С. 32–39.
- 15) Методологія та концепція виховання майбутніх перекладачів згідно умов відродження української національної культури. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/komp_2013_4_14.pdf (01.09.2020).
- 16) Мосіяшенко В.А. Навчання – невід'ємна складова педагогічної системи К. Д. Ушинського. Вища школа. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/13575/1/ЗБИРНИК>
- 17) Мороз О. Г., Падалка О. С., Юрченко В. І. Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки. URL: <https://www.twirpx.com/file/325989/> (19.09.2020).
- 18) Носонович Є. В. Методична автентичність у навчанні іноземних мов. URL : <https://eprints.oa.edu.ua/7781/1/32.pdf> (20.04.2020).
- 19) Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/427509.pdf
- 20) Рацул А. Б. Організаційно-педагогічна діяльність куратора з формування особистості студента. Педагогічні науки. Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2004. № 54. С. 149–152.
- 21) Сергієнко В. О. Проблеми виховання студентської молоді / В. О. Сергієнко. Вища школа. 2010. № 7/8. С. 75–79.

- 22) Требін М. П. Місце та роль правового виховання У процесі формування правової культури громадян України. Освіта і управління. 2010. № 3. С. 92–106.
- 23) Філіпов Ю. М. Трудова соціалізація молоді в процесі суспільно-корисної діяльності. Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т., 2010. С.58
- 24) Швачко С.О. Квантитативні одиниці англійської мови: перекладацькі аспекти: посібник. Вінниця: Нова книга. 2008. С. 128
- 25) Швачко С.О. Навчити вчитися! Навчальний посібник. Вінниця: Видавництво Нова Книга. 2006. С. 136
- 26) Arthur P. Shimamura & Stephen E. Palmer. Connecting Minds, Brains, and Experience. URL:https://www.academia.edu/2314409/Aesthetic_science_Connecting_minds_brains_and_experience
- 27) Carpenter H., Prichard M., The Oxford Companion to Children's Literature. Oxford University Press, 2004.
- 28) Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language 2nd edition / D. Crystal - Cambridge University Press, 2003.
- 29) Dana Bentchik. Proceedings of scientific studies : Cultural intelligence and how much difference it makes in times of conflict. URL: https://www.academia.edu/38852306/CULTURAL_INTELLIGENCE_AND_HOW_MUCH_DIFFERENCE_IT_MAKES_IN_TIMES_OF_CONFLICT
- 30) Fowles J. The Collector. Great Britain: Vintage, 2004.
- 31) Iryna Aliksieyeva. Art and communication : a mere medium or a valuable creation. Warsaw: Agora, 2017.
- 32) Kelly Ruth. Strategies in Language Learning . New York, NY. Taylor & Francis e-Library. 2011.
- 33) Longman Dictionary of Contemporary English (Pearson Education Limited, 2003).
- 34) Macmillan English dictionary for advanced learners / International student edition. - Bloomsbury Publishing Plc., 2002.
- 35) Venya Pak. Английский like a boss. LA. 2016. P. 23–31
- 36) Spark M. The Ballad of Peckham Rye. Great Britain: Penguin Books, 2005.

- 37) Steven J. Antonyms in English: construals, constructions, and canonicity. Studies in English Language. Cambridge University Press. 2012.
- 38) Wood J., The Dark Origins of 11 Classic Nursery Rhymes. №28. 2015.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- 39) Daniel Barnes' Description. URL : <https://www.tvc.ru/news/show/id/127750>
- 40) Interviewing Marina Mogilko to recognize the purpose of aestheticism. URL: <https://www.stitcher.com/podcast/the-toefl-podcast/e/45580626>
- 41) Marina Mogilko's REDWHALE speech. URL: <https://startupsventurecapital.com/starting-up-outside-silicon-valley-1b00e0c4bbc9>
- 42) Marina Mogilko's ENC speech with Venya Pak. URL: <https://edition.cnn.com/2016/07/28/politics/marina-mogilko-speech-prepared-remarks-transcript/index.html>
- 43) First Venya Pak's experience by introducing new methods of teaching. URL: <https://www.columbiawestcollege.edu/wp-content/uploads/2018/03/COLUMBIA-WEST-COLLEGE-CATALOG-2018-FINAL-03.09.18.pdf>
- 44) Remarks by Daniel Barnes on refreshing the Online School. URL: <https://independent.academia.edu/DanielBarnes/CurriculumVitae> (20.09.2020).
- 45) Remarks by the President in Farewell Address. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2017/01/10/remarks-president-farewell-address>
- 46) Remarks by Vice President Joe Biden to The Ukrainian Rada. URL : <https://medium.com/@VPOTUS44/notes-from-ukraine-day-three-the-honor-of-speaking-to-the-rada-22a6c35b0092>

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

- 47) Бессонова О. Л. Порівняльний опис гендерних концептів у структурі ціннісної картини світу в англійській та українській мовах. 2002. № 4. С. 43.
- 48) Беседіна Є.В. Концептуальна модель професійної підготовки конкурентоспроможних перекладачів в умовах диверсифікації вищої освіти URL:http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2009_3/files/ped_2009_03_07_Besedina.pdf
- 49) Іваницька Н.Б. Формування перекладацької компетенції в аспекті використання новітніх інформаційних технологій. Вінниця. 2006.
- 50) Михайленко О. О. Перекладацька трансформація як категорія перекладу. Вісник Луганського національного університету імені Тараса. 2009. № 13. С.129-134
- 51) Художня освіта і проблеми виховання молоді : зб. наук. статей / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Київ. 2003. С. 164.
- 52) J. Cutting. The Mere Exposure Effect and Aesthetic Preference 2006. P.2.
- 53) Matschi M. Color Terms in English: Onomasiological and Semasiological. 2004. № 5. P. 56—139.
- 54) M. Budd. The Acquaintance Principle. URL: https://www.researchgate.net/publication/221900136_The_Acquaintance_Principle_Aesthetic_Autonomy_and_Aesthetic_Appreciation
- 55) Merriam-Webster's 11th Collegiate Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com>
- 56) McGlone, M. S., & Batchelor, J. A. Looking out for number one: Euphemism and face. 2003. – P. 251-264.
- 57) N. Carroll. On criticism, behavior and tolerance. URL: [https://www.academia.edu/7996577/Review_of_No%C3%ABl_Carroll_On_Criticism_Routledge_2009_\(15.10.2020\)](https://www.academia.edu/7996577/Review_of_No%C3%ABl_Carroll_On_Criticism_Routledge_2009_(15.10.2020)).

- 58) Omar Sheikh Al. Shabab. Interpretation and the language of Translation: creativity and conventions in translation. London. 2008.
- 59) Rawson H. A Dictionary of Aestheticism and Other Doubletalk. URL: <https://epdf.tips/queue/a-dictionary-of-aestheticism-and-other-doubletalk.html>
- 60) The Inaugural Address of Venya Pak. URL : <http://ingus.info/story-blog/never-stop-learning--because-life-never-stops-teaching>

CUISINE

Мета заняття: Ознайомити учнів з новою лексикою теми та вчити вживати її в усних висловлюваннях; удосконалювати навички аудіювання, читання, письма й усного мовлення; роботи у парах та групах, розвивати мовну здогадку й мовленнєву реакцію студентів, виховувати інтерес до національної кухні народів різних країн та зацікавленість у розширенні своїх знань.

Тип заняття: заняття засвоєння нових знань.

Обладнання: Підручник М. О. Возна, А. Б. Галонів, О. Ю. Васильченко, Н. С. Хоменко, Р. В. Поворознюк «Англійська мова. III курс.», відеофрагмент 'Food in Film', аудіозапис: 'The best Indian diet plan for weight loss' , *роздавальний матеріал:* роздрукований текст з використанням необхідної лексики теми, що вивчається; фрагменти статей відомих кулінарних журналів, картки з новою лексикою.

Хід заняття

I. Підготовка до сприйняття іншомовного мовлення.

1) Організаційний момент. Повідомлення теми та мети уроку.

T: Good morning, student! How's it going? Today we're literally going to whet your appetite, 'cause the topic of our lesson is 'Cuisine'. To reach our aim we'll learn the new words, practise our skills in listening, reading, speaking and writing as well.

2) Введення до іншомовної атмосфери.

I believe you're interested in practice your speech and so our topic will help all of you to achieve this goal. All in all, lets talk about counties that are known for their traditional meals. How many of them do you know?

II. Основна частина заняття

1) Reading and writing.

There are a lot of proverbs connected with food. Your task will be to make these proverbs complete

1. Every cook praises...	a) over the spilt milk.
2. Dry bread at home is better...	b) into the fire.

3. Too many cooks...	c) the kettle black.
4. Out of the frying pan...	d) his own broth.
5. Don't put all your eggs...	e) lessen your meals.
6. The proof of the pudding is...	f) than roast meat abroad.
7. His bread...	g) in the fire.
8. There is no use crying...	h) is buttered on both sides.
9. Half a loaf is...	i) into one basket.
10. The pot is calling...	j) better than none.
11. The fat is...	k) spoil the broth (soup).
12. To lengthen your life,	l) in eating.

2) Speaking practice.

First of all, as you all have books with active vocabulary we should practice your communicative skills and new words learning. So, we want you to make some dialogues and discuss the question ‘Can What You Eat Affect Your Happiness?’. By the way, you have to use as many words from active vocabulary as you can. To make the plot of your discussion you can exploit the issues : ‘Protein and Vitamins’ , ‘Know what to avoid’ , ‘Fiber’ , ‘Eat often enough’

3) Watching the movie: “Food in film”

We prepared ‘Food in film’ to check your awareness about the rank of cuisine in the modern media world.

QUESTIONS

1. *What are the most popular worldwide dishes?*
2. *Which of Ukrainian dishes are especially popular among foreigners? Why?*
3. *What is ‘movie cuisine’ famous for?*

4) Listening practice.

Nowadays our society is interested in leading healthy lives. Increasingly, nutritionists community makes up hundreds of diet plans and healthy nutrition menus. You are to listen to the text and to make the summary in the end.

The Best Indian Diet Plan for Weight Loss

Indian cuisine is known for its vibrant spices, fresh herbs and wide variety of rich flavors. Though diets and preferences vary throughout India, most people follow a primarily plant-based diet. Around 80% of the Indian population practices Hinduism, a religion that promotes a vegetarian or lacto-vegetarian diet. A healthy lacto-vegetarian diet should focus on grains, lentils, dairy, vegetables, fruits and healthy fats like coconut oil. Eating healthy can be a challenge, so set goals ahead of time and stick to them. This can help you maintain your plan, even when you are feeling tempted to make an unhealthy food choice, such as when you're socializing with friends or family. Reminding yourself why you want to get healthier in the first place can make you feel empowered and lead you to make smarter food and lifestyle decisions.

5. The finishing touches to borsch vary with local and personal tastes. Having ingredients on hand to prepare nutritious meals and snacks at home is vital for weight loss. So stock your refrigerator and pantry with healthy foods. It will motivate you to test out your cooking skills and try new recipes. Following a lacto-vegetarian Indian diet is a great way to lose weight. It will help you cut back on sugary foods and beverages, eat more vegetables and increase your protein intake. Add regular exercise to your regimen to boost your health and weight loss even more. Incorporating even one or two of the foods or lifestyle changes listed above into your routine can help you get healthier and happier.

III. Заключна частина уроку.

1) Summary

T: So, what have we done at the lesson? What new things have we learnt? What was interesting/boring/unusual? Why? I enjoyed the way you've worked today! All of you were active and your marks are...

1) Homework

T: So, next time you're going to have a test on active vocabulary. Your homework is to make the recipe of your favorite foreign dish and prepare any article dedicated to food from any Cuisine Journal in English. Your classmates will translate it into Ukrainian in class.

PE3IOME (SUMMARY)

Modern foreign language education is focused on the training of translators, actively use in their professional activities the skills of intercultural communication, which is entrusted with the effectiveness of communication of native speakers of different cultures and languages. The communicative competence in its relationship with intercultural communication characterizes the readiness of future interpreters for effective intercultural communication in a specific negotiation process, the ability to dialogue, mutual understanding and tolerance in accepting other cultures. Thus, the key communicative competence of a specialist interpreter requires an integrated social, professional and intercultural communicative competence. It includes the results of foreign language education, which expresses the "increase" of knowledge, skills, experience of foreign language and intercultural communication, experience of emotional and value relations in the field of communication.

The basic course of translation is the initial stage, laying the foundation for further training in the field of professional communication. A basic course in a specific professional scheme implies knowledge of terminology, a certain set of competences. Written translation can be even more complicated than listening, as it requires not only perception and reaction to the proposed text, but also its certain processing and reproduction in a foreign language. Interpretation requires a significant activation of memory, it must be prepared for this purpose. In the field of professional communication, the content of training sessions must be consistent with the learning objectives and be aimed at achieving a comprehensive goal.

In the field of professional communication, the content of training sessions should be consistent with the objectives of training and be aimed at achieving an integrated goal. The materials for the classes are the same and professionally oriented in their respective fields of activity. Objectives include exercises to analyze information, formulate, summarize, report, review, descriptive or referential. Classes also focus on mastering terminology, language design, choosing an adequate translation, and editing.

A special place in the system before the professional training of translators should be given to the formation of the individuality of the translator, which are personal, subjective and individual properties. The concept of "individual" characterizes a person as a representative of the species *Homo sapiens* and fixes a complex of its natural properties. The concept of "personality" denotes a person as a member of society and fixes a set of his or her social qualities. The concept of "individuality" characterizes human integrity in unity of its natural and social qualities. It is a broader concept that includes in its content the properties of an individual as well as of a personality, which function only when included in the structure of properties of an individual as a subject of activity (subjective properties). An individual property represents certain complexes of natural properties of a person, among which the central are the imperatives and abilities to perform any actions.

As a subject of activity, a person is characterized not only by natural inclinations to perform this or that activity, but also by the ability to perform tasks in a direct connection between thinking and speech in a foreign language, therefore, the development of thinking should be a part of the professional training of interpreters.

Linguistic thinking is a system of characteristic for professional mental activity of a linguist methods of purposeful revealing of the structure of content of language elements, analysis of their interrelation, revealing of specific phonetic, lexical, grammatical and other phenomena and regularities of the language under study as a system of concrete methods. Formation of linguistic thinking presupposes conscious and purposeful assimilation of methods and ways of disclosing the structural and substantive laws of the language, provides qualitative solution of professional tasks and is an essential condition of conscious and systematic learning of foreign languages by a certain system of methods characterizing the individual style of activity. In translation situations, there is always a process of interaction of individual subjects, each of which has its own motives, needs, interests, ideals, aptitudes, life attitudes, emotions and acts in accordance with them.

The interpreter, participating in social interaction, activates the communicative and cognitive activity of the participants of intercultural communication, acts as the

"second self" of each speaker. In this way, he is immersed in interpersonal communication, providing a group of mediation services, defined as interpersonal mediation. We emphasize that depending on the type of translation, interpersonal mediation can take place in direct contact with the speakers (consecutive translation, linear translation) or remotely (simultaneous interpretation in the booth, telephone translation), with participants who are in a single partnership (translation of negotiations) or who perform asymmetrical roles (social translation).

Conference interpreter, provides international cooperation at the highest level, meets the model of "impartial professional". He does not cope and does not express personal opinion, does not reduce or add anything to the message, adheres to strict confidentiality, code of ethics and deontology, so for work in the social sphere, he is not always objective. Actively participating in communication, "he does not just translate statements, but directs the situation of verbal interaction: he asks questions, clarifies, agrees, comforts, persuades, accuses, lies, denies. Today's translator should be well versed in the theoretical aspects of translation, possess its methodology, have specific skills and abilities, have a large general cultural base, which will allow him to be a high-class specialist. A special place in this arsenal takes the main tool of a translator - a language, foreign and native, without a brilliant command of which it is hardly possible to speak about translation.

The experience accumulated over the centuries of both translation practice and reflections on the results of translation work, their analysis and evaluation in order to develop norms of correct translation, to define the basic qualities and skills necessary for a translator, represents a rich material for comprehension of modern translation didactics. Let us turn to some of the most famous in the history of translation judgments of authors from different centuries. It is possible to tell, that for the first time about the theory of translation spoke in ancient times. It is in the treatises of Cicero that we find references to translation studies and translators, as well as some theoretical reflections that testify to the comprehension of translation problems.

Many researchers point out that, on the one hand, the multi-linguistic situation has a positive impact on the development of translation skills, and on the other hand,

the need for professional training in the Near and Middle East is sharply depreciating. An interesting fact is that in such a developed economic state as Japan, for a long time there was not a single higher school of translation, equal in importance to European institutions of higher learning. The theory of translation investigates the translation activity, establishes the regularities of this process, searches for the most reasonable ways to overcome the interlingual and intercultural asymmetry, i.e. the translation process turns out to be its object.

The theory of translation is aimed at laws of generation of speech works in the process of translation. Translation criticism is aimed mainly at the result of this process, that is, at the text of the translation. It also determines the regularity and expediency of translation decisions, but on the part of the translation product, both in its comparison with the original text and in the general context of the receiving language and literature. The construction of the theory of translation criticism serves as a basis for searching and creating criteria for a more objective critical assessment of the expediency of translation solutions. At the same time, it would be naive to think that the evaluation of translation can be absolutely objective, which criteria it did not use. Its subjectivity is due to the individuality of the critic, his or her cognitive experience, and his or her ideas about translation.

As the practice of teaching foreign languages shows, translation remains one of the means of teaching, which is used to semanticize, check the assimilation of vocabulary and grammar, clarify the content of read or listened, etc. As a rule, in the methodical materials for teaching foreign languages, written in the framework of the communicative method, in case of necessity to use the native language, the authors try not to use the word "translation" and instead use such expressions as "to summarize the content of the text", "to make an abstract to the text", etc. It can be stated that according to the curricula and programs of students of non-linguistic directions and specialties practically do not teach translation. If an educational institution has such a discipline, these are isolated cases and, as a rule, a discipline with a variation block.

Thus, there is a situation when students with a high level of foreign language proficiency (which, it must be admitted, appear quite often), without being engaged in translation, believe that they can make translations, and in their professional activity they are engaged in translation of texts. Lack of proper training leads to unjustified borrowings, professional jargon, synonymous terms, and other problems in professional communication. On the other hand, the potential of translation is not used as a means of developing students' communicative competence in both their foreign and native languages. In the process of learning English and other foreign languages for special purposes the potential of translation as a means of learning, formation and development of communicative competence is not sufficiently used. One of the problems with special language instruction for students is that foreign language instruction usually ends in the second or even first year. By this point, students have not yet had time to master their subject area in a way that would allow them to communicate professionally even in their native language.

The ability of self-development in the process of mastering a foreign language should begin to form from the very beginning of professional training of the future specialist in a higher education institution. In the process of mastering the basics of the linguistic profession, it is necessary to help them learn to do it purposefully, consciously, effectively. They should get acquainted with the peculiarities of the educational process in an educational institution, with the specifics of studying a foreign language as a specialty, to reveal their own properties and qualities of a pupil, the content and ways of realization of their educational activity.

Thus, the development of the foreign language educational competence of future specialists is one of the most important directions of improving the quality of their language training and the first step to the development of practical-linguistic educational competence of the linguist. That is why the development of the educational competence of future translators to master a foreign language is of great importance in the training of specialists, and its shortages affect the level of professional competence. Researches and observations show ignorance by students of the general rules of organization of independent educational activity and then of

educational activity, insufficient level of knowledge of educational and cognitive and, as a consequence, educational skills.

Translation - a system of special theoretical knowledge, practical skills and abilities necessary to ensure high productivity of professional activity. The cognitive and operational component of professional culture of a translator combines knowledge of a foreign language, native language, translation studies, lexicology, stylistics, rhetoric, basics of communication, country studies, computer translation, basics of official business broadcasting. The translator's task is to be an intermediary not only between languages but also between different cultures, to be able to translate not what was said, but what was meant. In addition, this profession is very individual, the translator must fully rely on his skills and skill, to overcome difficulties independently and be responsible for his mistakes. Formation of the cognitive and operational component provides for the development of students' interest in mastering the educational material, constant deepening of their knowledge, improving their skills, creative combination of theoretical knowledge with practical skills.

Key words: self-development, borrowings, multilingualism, translation, linguistic communication, lexicology, theoretical knowledge, native, neologisms, foreign, interrelation, context.